

NOAH E. COTSEN LIBRARY OF
YIDDISH CHILDREN'S LITERATURE

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
NO. 13308

PERUANER GOLD

Jakob Wasserman

•

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

יאקאב וואסערמאן

פערזאנער גאלד

M. GLEIBERMAN
1883 S. W. 11-th St.
MIAMI 35, FLORIDA

„קינדער-פריינד“, חאדשע 1936

האקאָב וואַסערמאַן

פערזאָנער גאלד

פון דײַטש: מ. טײַכמאַן

„גײַנדער-פּרײַנד“, האַרשע 1936

JACOB WASSERMANN
PERUANER GOLD

„Kinder-Frajnd“, Warszawa 1936

תוצרת ה. גל עגן, תאריכי מלחמה 4

Druk. „R e n o m a“, Warszawa

1

דאס חויטערדיקע איז אויפגעשריבן געווארן פון ריטער
און שפעטערדיקן טאגאך דאמינגא דע סאריא לוסשע אין
א קלויסטער פון דער שטאט לימא, ווו ער האט זיך דרייצן יאר
נאך דער דערצאלונג פון פערז באזעצט קעדיי זיך אפצוונדערן
פון דער וועלט.

2

אין נאוועמבער 1532 האבן מיר, דרייהונדערט ריטער און
עטלעכע מוסגייער אונטער דער אנפירונג פון גענעראל פראנטשעס:
קא פיזארא, אלעוו האשאלעס, געשלעפט זיך איבער דעם אומגע-
הייערן בארג-שעסעך פון די קארדיליערן. איך וויל נישט מאריך
זיין וועגן די שוועריקייטן און געסארן פון דאזיקן מארש. ס'וועט
זיין גענוג ווען איך וועל זאגן, אז מיר האבן טיילמאל געמיינט,
אז אינדזער לעצטע שא איז געקומען, און די ייסורים פון הונגער
און דארשט זענען געווען גארנישט אנטקעגן די שרעקן פון דער
ווילדער נאטור. די צעפנטע אפגרונטן, די מעשופעדיקע וועגן
וואס זענען אין פיל ערטער געווען אזוי שמאל, אז מיר האבן
געמוזט פון די פערד אראפגיין און זיי שלעפן הינטער זיך. איך
וויל נישט רעדן וועגן דער שוידערלעכער חיסטעניש און אויך
נישט וועגן דעם ווי אייניקע פון אינדז האבן פארשאלטן דעם
אומגליקלעכן באשלוס, וואס האט זיי אין דעם מענטשנמערדערישן
לאנד אהערגעפירט.

אבער אויפן זיבעטן טאג האבן זיך אונדזערע ליידן גע-
ענדיקט. ווען ס'איז צוגעפאלן די נאכט, זענען מיר פארמאטערטע
אין אויפגערגעטע ארנין אין דער שטאט קאכאמאלקא. דער וועטער,
וואס איז אינדערפרי געווען שיין, האט איצט אנגעזאגט א שטיל-
רעם. בעלד האט אויך אנגעהויבן פאלן א רעגן געמישט מיט

האַגל, און ס'איז געווען קאלט. קאכאַמאַלקא איז דער טייטש: פראַסט-
שטאַט.

ס'האַט אונדז זייער פאַרונדערט, וואָס מיר האָבן די שטאַט
געפונען אינגאַנצן אַ סאַרלאָזענע. קיינער איז פון די הויזער נישט
אַרויס אונדז צו באַגריסן, ווי מיר זענען דערצו געווינט געווען
אין די געגנטן ביים יאַמברעג. מיר זענען געריטן דורך די גאַסן
און קיין לעבעדיקן נעפעש נישט באַמערקט און צומאַל קיין קלאַנג
נישט פאַרנומען. כּוּץ דעם קלאַפן פון אונדזערע פערדס פאַרקאָ-
וועס און זייער ווידערקאַל.

אַבער, נאָך איידער ס'איז צוגעפאַלן די גאַנצע פינצטערניש
האַבן מיר דערזען לענגוויס די באַרג-שיפּוים, ווי ווייט דאָס אויג
האַט דערגרייכט, אַן אומציילבאַרע מענגע פון ווייטע געצעלסטן,
צעשפרייט ווי שנייפליטערלעך. דאָס איז געווען די אַרמיי פון
אינקא אַטאַהואַלפּאַ. דאָס דאָזיקע בילד האָט אַפילע דעם מוסיקסטן
פון אונדז אַנגעפילט מיט איימע.

3

דער גענעראַל האָט געפונען פאַר נייטיק צו שיקן אַ דע-
לעגאַציע צום אינקאַ. ער האָט דערצו אויסגעקליבן דעם יונגן
ריטער הערנאַנדאָ דע סאַטאַ, וועלכער איז געווען מיין אויפריכ-
טיקער פריינד, און פופצן רייטער. אין לעצטן אויגנבליק האָט דע
סאַטאַ אויסגעפויעלט ביים גענעראַל די דערלויבעניש פאַר מיר,
אַז איך זאָל אים קענען באַגלייטן. פון וואָס איך בין געווען צו-
פרידן.

מיר זענען אַרויסגעפאַרן באַגינען. די בערג בין אין עסטער
געטורעמט פון רעכטס, די בליענדיקע פליינען פאַר אונדז פון
לינקס, — אַלץ איז געווען אזוי נוי, אַז איך האָב נאָר געקוקט אין
געשטוינט.

אין אַ שטאַ אַרום זענען מיר געקומען צו אַ ברייטן טייך,
איבער וועלכן ס'איז געווען אויסגעבויט אַ שיינע הילצערנע בריק.
דאָרט האָט מען אונדז אַפגעחאַרט און אַזעקגעפירט אין לאַגער
פון אינקאַ. אינגיכן זענען מיר געשטאַנען אין אַ גערוימען הויף.
וואָס איז געווען אַרומגערינגלט מיט אַ זינלן-גאַלעריע. די זינלן
האַבן געהאַט קינסטלערישע גאַלדסאַרפוצונגען. די מויערן זענען

געווען מיט געלן און קאפאלט-בלויען טינק באדעקט. אין דער מיט האט זיך געפונען א קיילעכיקער שטיינערער בעקן, וואס איז דורך קופערנע רערן באזארגט געווארן מיט קאלטן און ווא-רעמען וואסער. פראכטפול אויסגעצירטע איידללייט און פרויען האבן ארוםגערינגלט דעם קיניג, וועלכער האט געטראגן א שאר-לאך-רויטן מאנטל אין אויפן שטערן דעם צייכן פון זיין הער-שאפט, די רויטע בארלא, וואס אירע פראנדון זענען אים אראפ-געהאנגען ביו איבער די אויגן.

ער האט געהאט א שיין פאנעם מיט א זעלטענעם קריש-טאלענעם אויסדרוק און האט געקענט אלס זיין בעערעך ריטיסיק יאָר. די געשטאלט איז געווען קרעפטיק און שלאנק, זיין וועזן באפעלעריש, דערבין האט ער זיך געהאלטן אזוי פריי, אז מיר זענען געווען פארבידעשט. דע סאטאָ האט מיטגענומען דעם איבערזעצער פעליפיליאָ, א נישט לאַנג געקריסטלען איינגע-בוירענעם, א מענטש א זייער כיסרער, וואָס האט שפעטער גוירעם נעווען אַ סאָך שלעכטס, ווי איך וועל אין דער געהעריקער צייט דערציילן. ער איז געווען אין קאס אויף זינע לאַנדסלייט. די סיבע פון דעם האַבן מיר קיינמאל נישט געקענט דערגיין. ער איז געווען דער איינציקער מוירעד און פאַררעטער וואָס מיר האַבן אין פּערו געטראָפּן.

מיט זיין הילף האט זיך דע סאטאָ געווענדט צום אינקא מיט א רעדע. ער האט איבערגעגעבן די גרוסן פון גענעראל און איינגעלאָדן דעם אינקא מיט דערעכערעצדיקע ווערטער, ער זאל באַהייליקן צו באַזוכן אינדזער פירער.

אַטאַהוואַלפּאַ האָט גאַרנישט געענטפערט. קיין מינע און קיין בליק האָט נישט געלאָזט באַמערקן. אז ער האָט די רעדע פאַרשטאַנען. זינע ווײַס זענען געווען אַראָפּגעלאָזט און ס'האַט אויסגעזען, אז ער איבערלייגט זיך, וואָס באַטייטן די געהערטע ווערטער. נאָך אַ ווײַלע האָט איינער פון די אַרום אים שטייענדיקע איידללייט געזאָגט: „ס'איז גיט, פרעמדער“.

דע סאטאָ האט צבער זייער העפלעך און זייער האכנאָעדיק געבעטן דעם אינקא, ער זאל אים אַליין מיטטיילן, וואָס ער האָט באַשלאָסן. אויף דעם האָט אַ שמיכל זיך אַריבערגעגלייטשט איבער אַטאַהוואַל'ס פּאַס פּאַנעם. איך האָב דעם דאָזיקן שמיכל שפעטער צו

נאך אַפט באַמערקט, און ער פלעגט מיך יעדעס מאָל מעשוּנדדיק אַרן. ער האָט געענטפערט דורך פעליפיליאַס מויל: „מעלדעט איינער פירער, אז איך פאסט טאגייסיג, וואָס ענדיקן זיך הינט. מאַרגן וויל איך אים באַזוכן. ער מעג ביז מיין אַנקום באַוווינען די געבינדעט ביים פלאַץ. אָבער קיין אַנדערע גישט. וואָס ס'זאָג נאָך דעם געשען, וועל איך באַמערקן“.

ס'האָט זיך ווידער איינגעשטעלט אַ שטילשוויטגעניש. מיר זענען גישט אַראָפּ פון די פּערד, וויל מיר האָבן זיך אין די זאַט-לען געפילט זיכערער און אויף די פּערזאָנער אַנוציאָגט מער שרעק, אַזוי ווי מיר האָבן עס געוואָסט פון דער דערפאַרונג. דע סאַטאַ האָט באַמערקט, אז דער אינקאַ באַטראַכט מיט גרויס אויפּמערק, זאַמקייט דאָס פייערדיקע פּערד, אויף וועלכן ער איז געזעסן, וואָס האָט אומרויך געמאַלעגירעט און געריבן די ערד. דע סאַטאַ האָט פון טאַמיד אָן זיך געגרייסט מיט זיין ריטקונסט; האָט עס אים איצט זיך פאַרוואָלט די קונסט זיינע אַרויסוויזן, טראַכטנדיק אז דאָס וועט אויף דעם פירשט ווירקן אַ ביסל אָפּשרעקנדיק. ער האָט אַ צי געטון דעם פּערדס ציימל, דערלאָנגט אים מיט די שפּאַרן און זיך אַוועקגעלאָזט איבערן פלאַץ. דאָן האָט ער עס אַ ריס געטון און אין פּוילן לויף עס איינגעהאַלטן, קימאַט אויף די הינד-טערשטע פּיס עס וואַרפנדיק אַזוי נאָענט פון אינקאַ, אז אַ ביסל פון שוים, וואָס האָט באַדעקט דעם פּערדס נאָזלעכער, האָט אַ שפּריץ געטון אויף דעם קיניגס קליידער.

די ליבבוואַך און הויפלטיט זענען פון דעם נאָך קיינמאַל גישט געזענעם ספּעקטאַקל אַזוי געהען איבעראַשט, אז זיי האָבן איינגערן אויסגעשטרעקט די אַרעמס און ביי דער שטורמישער דערנענטערונג פון פּערד דערשראַקן זיך צוריקגעצויגן. אַטאַהואַלפּאַ אַליין איז געבליבן אַזוי קאַלט און רויך ווי פּריער. שפּעטער האָט זיך פאַרשפּרייט אַ לעגענדע, אז ער האָט יענע פון זיינע ליבט וואָס האָבן ביי דער געלעגנהייט ארויסגעוויזן אַזאָ כאַרפּעדיקע פּאַכ-דאַנעס, געהייסן נאָך דעם זעלבן טאַג קעפּן. אָבער דאָס ווי אַ סאַך ענלעכס, וואָס איך האָב געהערט, איז גישט מער ווי פּיסטע און בייזווייליקע רעכילעס, וואָס האָט געזאַלט פאַרמיזען דעם קיניגס געשטאַלט.

מיר האָבן מיט דערעכערעץ זיך געזעגנט מיט אַטאַהוואַלשאַ
און זענען אוועקגעריסן צוריק צו אונדזערע מיט גאַנץ אנדערע
אינדרוקן ווי עטלעכע שאַ פּרילער. מיר האָבן געזעען דעם אינקאָ
אין קרייז פון אַ מייליטערקראַפט, קעגן וועלכער ס'איז געווען
אומזיניק צו קעמפן. מיר האָבן געציילט דריי הונדערט מאַן; נאָך
דריי הונדערט האָבן מיר דערוואַרט אַלס פאַרשטאַרקונג פֿין זאַן
מיגעלע. וואָס קענען זעקס הונדערט אויפטון קעגן די מיראַרן?
דער פּערוואַנער לאַגער האָט אונדז געוויון אַ גלאַנץ און אַשי-
רעס, וואָס האָט אין אונדז דערוועקט אַ פאַכעד פאַר די מעגלעכ-
קייטן פון דעם ביז איצטער דורך אינדז נישט דערשאַצטן אַלץ;
דערצו אַ דיסציפּלין און אַ זעלבסטפּאַוויסטונג וואָס האָבן
איידעס געזאָגט וועגן אַ באַדייטנדיק העכערן קולטור-צישטאַנד
פון אַלץ. וואָס מיר האָבן אין די ברעג-גענגטן געזען.

גאַלד האָבן מיר דערזען איבערגעניג. מ'ניצט אויגן האָבן מיר
נישט געקלעקט צו קענען עס אַרומנעמען. די קלאַנגען האָבן זיך
אַרויסגעוויון פאַר נישט ליגנעריש און נישט איבערגעטריבן. ס'איז
קיין סאַפעק נישט, אַז מיר זענען געקומען צום ציל פון אונדזערע
הייסטע ווונטשן. אַריבערטרעטנדיק די גרענעצן פון דאָזיקן ציי-
בערלאַנד. אָבער ווי אַזוי זאַלן מיר דאָס גאַלד קריגן? איז עס
דען נישט גרויזאַמער צו שטיין אַ שריט פאַר דער פאַרווייטקלע-
כונג פון טרוים און מוזן רעזיגנירן. איידער צו שפּילן זיך מיט
אַ פינקלענדיקער האַפענונג? מיר האָבן מיט זיך געברענגט אין
לאַגער מוטלאַזיקייט און די כאַוויירים האָבן זיך מיט דעם אַנגע-
שטעקט. דאָס געפיל האָט זיך נישט פאַרמינערט, ווען די נאַכט
איז צוגעפאַלן און מיר האָבן פון די אַרומיקע בערג-שיפּונג דער-
זען די פּערוואַנישע וואַכטיערן אַריבערליכטן צו אינדז אַזוי גע-
דיכט ווי די שטערן אויפן הימל.

דעמאָלט איז אָבער דעם גענעראַלס אייגנאַרטיקע קראַפט
און דרייסטקייט געוואָרן פאַר אינדז אַ פּעסער אָנהאַלט. דער
געדאַנק, אַז מיר געפינען זיך אין אַ לאַגע אָן אַן אויסוועג, האָט
אים צופרידנעשטעלט. איצט איז דער גאַנצער איניצען געווען אין אַזוי
צושטאַנד, ווי ער האָט אים געוואָלט האָבן. ער איז אַרומגעגאַנגען

איבער אלע מענטשן אין זיי אלע צוגעגעבן מוט, גערעדט צו זייער געחיסן. זיי זאלן זיך נאָר אויף זיך אליין פארלאָזן און אויף גאָט. וועלכער האָט זיי שוין דורך אזויפיל שרעקלעכע ניסיונים אָדורכ-געפירט, האָט ער געזאָגט מעגן אפילע די פּינד זיין צען טויזנט מאָל מער, וואָס פאַר אַ באַדייטונג האָט עס קעגן הימל וואָס איז מיט זיי ? ער האָט געוועקט זייער אַמביציע און צוגעזאָגט אומ-געוויינטלעכע רייכטימער; ער האָט די אונטערנעמונג פאַרגע-שטעלט ווי אַ קרייצצוג קעגן די אומגלויביקע און דערמיט אויפסניי צעבלאָזן דעם טליענדיקן פונק פון באַגייסטערונג.

נאָך דעם האָט ער צוזאַמענגערופן די אַפיצירן אויף אַ באַ-ראַטונג. מיר זענען געקומען אין הויז, וואָס ער האָט באַוווינט מיט זינע צוויי ברידער, אין דעמאָלט האָט ער אַנטוויקלט פאַר אונדז דעם דרייטן פּלאַן, אויף וועלכן ער האָט זיך אַנטשלאָסן. ער האָט געזאָלט אַרײַנגאַרן דעם אינקאַ אין אַ באַהעלטעניש און אים אין די אויגן פון זײַן גאַנצן מיליטער נעמען געפאַנגען.

מיר אלע זענען בלאָס געוואָרן. מיר האָבן זיך באַמיט אים דערפון אַפצורעדן. מיר האָבן עס געהאַלטן פאַר אַ העכסט געפער-ליכען, יא, אפילע אַ פאַרצווייפלטן שריט. ער אָבער האָט אַינדז טרוקן געענטפערט: איז דען אונדזער לאַגע אויך נישט אַ פאַר-צווייפלטע, דראַט דען נישט אַינדז אויף אלע זײַטן דער אונטער-גאַנג אין איז דען נישט שוין צו שפעט צו טראַכטן וועגן אַנט-לייפן, אין וועלכער זײַט אפילע מיר זאלן נישט וועלן אַנטלייפן? די לאַנדשאַפט אליין האָט זיך דאָך אין אַ טפּיסע פאַרוואַנדלט. רויק אויסצוואַרטן איז נישט חייניקער געפערלעך; דעם אינקאַ אין אַפעקט פּעלד אַנצוגרייפן, אַ מעשוּגאַס; בלייבט דעריבער אײַנס נאָך איבער, זײַן פּערוואַן זיך צו פאַרויכערן; דערפון דערוואַרט ער אַזאָ אויסערגעוויינטלעכע ווירקונג אויפן לאַנד, אַז אלע אַנ-דערע מיטלען זענען אין פאַרגלייך מיט דעם שוואַך און אַן באַ-דייטונג.

איך זע אים נאָך איצט פאַר מיר, הי ער קוקט זיך אַרום מיט אַ פינצטערער פראַגע אויפן פאַנעם, מיט אַ געביילטער פויסט אויפן האַרצן. ער האָט דערזען נאָר אַראָפּגעלאָזטע קעפּ, וואַרעם זײַן פּלאַן האָט אונדז שטאַרק דערשראַקן. ער האָט אָבער גע-וואָסט, אַז ער קען אויף יעדן פון אונדז רעכענען, אין יעדן פּעל

זיין ווילן איז געווען א קראכט, וועלכער מען האט נישט געקענט זיך קעגנשטעלן.

מיר זענען זיך צעגאנגען אין אונדזערע ווינונגען און גע-
צעלטן, אבער נישט אויף צו שלאפן. מינע אויגן לעפאכעס האבן
אין יענער נאכט קיין שלאף נישט פארוזכט. איך בין געלעגן און
זיך צוגעהערט צו דער פינצטערער שטים פון דער ערד און דעם
פליסטערן פון ביזן דעמאן אין מיין ברוסט. און אזוי איז אויך
מיט די איבריגע געווען.

5

פאר אונדז אלע איז דאס לאנד געווען סוידעסדיק ווי א
ספינקס, א בילד פון אומפארשטענדלעכע געשעענישן, פון א גיגאנטי-
שער נאטור, וואס איז אין צוזאגן ריכער ווי אין מאטאנעס. שוין דער
הערלעכער אנבליק פון די בערג אליין, ווי זיי שטייגן ארויס פון
יאם - א פארזאמלונג פון שרעקלעכע ריון; די וויספינקלדיקע
שנישפיצן, ענלעך צו הימלישע קרוינען וואס צעגיינען קיינמאל
נישט פון דער עקוואטארשער זון, העכסטנס בלויז אונטער דער
צעשטערנדיקער היץ פון זייער אייגענעם וולקאנישן פייער; די
מעשופעדיקע אראפהענגען פון דער סיעררא מיט מילד צעשפאל-
טענע ווענט פון פארפיר און גראניט, און די שטורמישע גלעטשער-
שטראמען און אומגעהייער טיפע אפגרונטן; און אינעווייניק, אין
שוים פון די בערג די אויצרעס פון די איידלשטיינער, קיפער,
זילבער, גאלד, וועגן וועלכע מען האט געוואוסט און וועלכע מ'האט
בלויז געאנט.

גאלד. קוידעמקאל גאלד! דער גרעסטער טרוים! פול דער-
מיט די שפאלטן, פול אין די שטיינער, גרינליכטנדיקע אדערן אונ-
טערן אייז, רויטגלינענדיקע שטענגלעך אין די היילן, אין די פע-
דערן פון די פייגל און אין זאמד פון די סטעפן, און די ווארצ-
לען פון די געוויקסן און אין ריווען פון די קוואלן.

קעדיי צו געווינען גאלד האבן מיר דאך דאס היימלאנד
פארלאזט און אלע שוועריקייטן אויף זיך גענומען, אלע ניסיונעס
פון א געפארטליך לעבן אויף זיך גענומען און פון אן אומבאקאנטער
וועלט. מיין גאנצער זינען איז געווען געווענדט אויף דעם, ווי צו דערי-
גיין צו ריכקייט, און דערין איז קיין אונטערשיד נישט געהעל

צווישן מיר און אלע מינע באגלייטער, די ריטער חי די איינפא-
 כע סאָלדאטן. איז דאָך גאַנץ שפּאַניע, גאַנץ אייראָפּע אפּילע גע-
 ווען דעמאָלט פּאַרטון אין אַ פיבערנדיקן טומל, אַזוי אַז קינדער און
 זקיינים, גראַנדן ביים הויף און באַנדיטן אויף די וועגן, דער ביי-
 שאַף און דער פּויער, דער קייזער און זיין נידעריקסטער קנעכט,
 האָבן קיין אַנדערן געדאַנק נישט געהאַט ווי נאָר די אויצרעס
 פון גיי-אינדיע. דער סאַרניכטנדיקער פיבער האָט אויך מיך אַרום-
 גענומען און איז טיף אין דער געשאַמע געדוונגען און דאַרט
 יעדעס ליכט אויסגעלאָשן.

6

מיר האָבן געוואָלט וועגן טעמפלען וואָס האָבן דעכער און
 טרעפּ פון גאָלד; מיר האָבן געזען געשיר און צירונג און קליי-
 דער פון ריינסטן גאָלד; מען האָט אונדז דערציילט וועגן גערט-
 נער, אין וועלכע די בלומען זענען מיטטעריש נאָכגעאַמט פון גאָלד
 ספעציעל אינדיאַניש קאָרן, וואָס האָט געהאַט זינע גאָלדענע זאַג-
 גען האַלב איינגעשלאָסן אין ברייטע זילבערנע בלעטער, בעשאַט
 דער לייכטער קנאַספּן-בינטל, פּרעכטיק פון זילבער אויסגעאַרבעט, איז
 אַראָפּגעהאַנגען פון שפיץ. גאָלד איז אין דעם לאַנד געווען אַזוי גע-
 וויינלעך ווי ביי אונדז דאָס אייזן אַדער בליי, און אין דער חירק-
 לעכקייט האָבן די פּערוואַנער די ביידע נישט געקענט, נישט
 אייזן, און נישט בליי.

שווער איז געווען צו באַנעמען און פּינלעך מעשוונעדיק.
 אַז פאַר דעם היגן מענטשן האָט דאָס גאָלד - דער לעצטער
 ציל און הייסטער באַגער פון דער איבעריקער מענטשהייט - נישט
 געהאַט קיין שום באַדייטונג. עס איז נישט געווען קיין טויש-
 מיטל, נישט קיין באַזיץ-מיטל, נישט קיין מאַס, נישט קיין ציל.
 עס איז נישט געווען קיין מיטל צו שטויסן צו אַרבעט, ס'האַט
 נישט געלאָקט און נישט געפּיניקט און קיינעם נישט געמאַכט
 שלעכט און קיינעם נישט גוט און קיינעם נישט שטאַרק און
 קיינעם נישט שוואַך. מען האָט געקענט מיינען: אויב דאָס אַלץ איז
 נישט גאָלד, איז עס עמשער אַן אַנדערער מעטאַל אַרעס איי-
 דעלער עלעמענט; אָבער ס'איז נישט אַזוי געווען. דער באַ-
 ויץ איז ביי זיי געווען אַנדערש געאַרדנט ווי אין דער נאַנ-

צער וועלט, אויף א לעגענדארן אויפן, וואָס האָט אונדזער
גייסט באַאומרויקט.

איך מיין דאָ די געזעלשאַפטלעכע אינאַרדענונג פון די
מענטשן. מיליאָנען-מיליאָסן אַבסאָלוט גלייכע צווישן זיך, און איי-
צער זיי אַלע אומענדלעך הויך דער אינקאַ. אַזאַ מין פאַרגע-
כערונג פון אַ שטערבלעכן מענטשן האָט, וויפל מיר איז באַ-
קאַנט, נאָך אין ערגעץ נישט עקזיסטירט און וועט מיסטאַמע
קיינמאַל אין ערגעץ נישט זיין. איך האָב קעסיידער אַ סאַך באַ-
וויזן דערפון געקריגן און אַ סאַך באַריכטן געהערט. פון אים
איז געפלאָסן אַלדאָס גוטס און שלעכטס, אַלע גנאָד, אַלע
ווערדיקייטן, אַלדאָס פאַרמעגן. אויף זיין באַפּרענדזלעכער באַרלאַ
האָט ער געטראָגן צוויי פעדערן פון דעם זייער זעלטענעם
סויגל קאָראַקווענקוע, וואָס לעבט אין אַ וויסטע צווישן בערג
און מעג געהרגעט וועען נאָר קעדיי צו באַפּוצן דעם קייניג-
לעכן קאַפּ.

מען האָט מיר דערציילט, אַז אין די גאָר אַלטע צייטן
האָט דאָס סאַלק געלעבט אָן ליכט און אָן געזעצן. דעמאָלט
האָט די זון, דאָס גרויסע ליכט און די מוטער פון דער
מענטשהייט, דערשפּירט אַ גרויס ראַכמאַנעכ אויף זייער גידע-
ריקן מאַצעו און זי האָט צו זיי אַראָפּגעשיקט צוויי אירע
קינדער, זיי זאָלן די מענטשן ברענגען די בראַכעס פון אַ
געאָרדנט לעבן. דאָס איבערערדישע פאַרסאַלק, אַ ברודער און אַ
שועסטער, צוגלייך - מאַן און חייב, האָט געוואַנדערט איבער
דעם הויכן פליין; זיי האָבן געפירט מיט זיך אַ גאַלדענעם
שטעקן, און פאַרוואַרגט האָט מען זיי, אַז זיי זאָלן זייער זיצ-
אַרט דאָרטן אויסוויילן, וווּ דער שטעקן וועט אָן מי אין דער
ערד אַרײַנדרינגען. אין פּרוכטבאַרן טאַל פון קוזקאַ איז דער
וונדער געשען, דער גאַלדענער שטעקן איז פון זיך אַליין
פאַרשוונדן אין דער ערד.

פון די ביידע ליכטיקע וועזנס האָט אָפּגעשטאַמט דער
אינקאַ און דאָס גאַנצע לאַנד איז געווען זיין אייגנטום.
דאָס גאַנצע לאַנד איז פאַר דער ערד-באַאַרבעטונג גע-
הען צעטיילט אין דריי טיילן: איינער פאַר דער זון, איינער
פאַר דעם קייניג און איינער, דער גרעסטער, פאַרן סאַלק.

יעדער פערזאנער האָט געמוזט צו צוואַנציק יאָר כאַסענע האָבן
און דעמאָלט האָט אים די געמיינדע פאַרזאָרגט מיט אַ וויי-
נונג און פאַר אים באַשטימט אַ שטיק ערד. אָבער די טיילונג
פון באָדן איז יעדן יאָר באַנייט געוואָרן און דער כײלעק איז
יעדעס מאָל לויט דער צאָל פאַמיליע-מיטגלידער פאַרגרעסערט
אָדער פאַרקלענערט געוואָרן. צוערשט האָבן געמוזט באַארבעט
ווערן דער זונס פעלדער; דערנאָך די כאַלאַקיס פון די זקיינים,
קראַנקע, אַלמאַנעס, קורץ - די אַלע, וואָס האָבן צוליב וועלכער
ס'איז סיבּע אַליין נישט געקענט זייערע איינאָנים דערליידיקן;
נאָך דעם איז געגאַנגען לויט דער רײ דער באָדן, וואָס האָט
געדאַרפט דעקן דעם אייגענעם באַדאַרף, דאָך איז יעדער גע-
זען פאַרפליכטעט צו העלפן זײן טאָכן, ווען יענער האָט גרײ-
לעך געהאַט אַ יונגע און צאָלרײכע פאַמיליע. צולעצט איז באַ-
זאָרגט געוואָרן דעם אינקאַס באָדן, און דאָס איז געשען מיט גרויס
פּײערלעכקייט אין דורכן גאַנצן פּאָלק צוזאַמען. קאַפּאַל האָט מען פון אַ
טורעם אַראָפּגערוּפן צו אַ פאַרזאַמלונג, און מענער, פּרויען, קינדער
זענען געקומען אין זייערע שענסטע קליידער און פּריילעך גע-
אַרבעט אַ גאַנצן טאָג פאַר זייער האָר און געזונגען דערביי אַל-
טע לידער און געזאַנגען. אזוי האָט מען מיר דערציילט, און עס
איז וואָר.

קאַלעקטיוו פאַרמעג איז געווען דער אַקעראַיזן, דער שײ-
ער, דער זאַמען און דאָס ברויט. קאַלעקטיוו פאַרמעג זענען גע-
ווען די סטאַדעס, צו דער פעסטגעשטעלטער צײט האָט מען די
שאַף געשוירן, די וואָל האָט מען אין די עפנטלעכע שפּײכלערס
געליפערט און יעדער פאַמיליע אַזויפיל דערפון צוגעטיילט און די
פּרויען צום שפּײנען און וועפן איבערגעגעבן, וויפיל זיי האָבן גע-
דאַרפט. אַלע האָבן געמײנט אַרבעטן, פון קינד ביז דער מאַטראַנע,
אויב נאָר זי איז נישט צו שוואַך געווען צו האַלטן דאָס שפּײ-
ראַד. ס'איז קיינעם נישט געווען דערלויבט אַרומצוגיין ליידיק;
ליידיק גיין איז געווען אַ פאַרברעכן.

קאַלעקטיוו פאַרמעג זענען געווען די גרובנס, די שמעלץ-
אוינונס, די שטיינהאַקערײען, די בריקן, די גאַסן, די וועל-
דער, די הייזער, די גערטנער, קיין שום מענטש האָט נישט
געקענט רײך ווערן, קיינער אַרעם ווערן, קיין שום פאַרשווענדער

האָט נישט געקענט זיין פאַרמעג אויף אַן אומבאַרעכנטן אויפן
צעפאַטערן, קיין שום שפעקולאַנט זיינע קינדער דורך פאַרברע-
כערישע געשעפטן רוינירן. ס'איז נישט געווען קיין בעטלערס,
ס'איז נישט געווען קיין אונטערלעקערס. איז אַ מענטש צוליב אַן אומ-
גליק רוינירט געוואָרן, וואָרעם צוליב אייגענע שולד איז עס אוממעג-
געווען, איז די מעלכע געווען גרייט אים צו העלפן. זי האָט אים
דערמיט נישט באַליידיקט, טוענדיק אים אַ טויווע, נאָר זי האָט
אים צוריקגעשטעלט אויף אַ גלייכער הויך מיט אַלע אַנדערע,
אַזוי ווי דאָס געווען פאַרלאַנגט. אומבאַקאַנט איז געווען גניציקייט
און גיריקייט, אומרויקייט און דער קרענקלעכער גניסט פון אומ-
צופרידנקייט, פאַליטישע ליבשאפט און עגאָזם. קיינער האָט
נישט געהאַט קיין אייגנטום. אַלץ האָט געהערט צו אַלע, און אַלץ,
נישט נאָר דאָס לאַנד אַליין, האָט געהערט צום אינקאַ, דעם וועזן
פון הימלישער אַפּשטאַמונג.

דאָ איז אַנטשטאַנען די ספייקעספולע פראַגע: צי איז דאָס
ווילדיקייט אַדער אַנטוויקלונג, אַ פאַרם פון אַ באַרבאַרישן און קינ-
דישן לעבן אַדער פון אַ פאַרגעשריטענעם און העכערן? צי דאַרף
מען דאָס האַלטן פאַר עקלדיק און דערפאַר פאַרניכטן, אַדער דאַרף מען
עס שווינען, עפּשער עס שעצן אַלס אַ שטייגער פון אַ מענטשלעכן
צוזאַמענלעבן, וואָס איז דאַפקע געווענטשן? ס'איז אונדז געווען
וויכטיק צו וויסן, צי האָבן מיר פאַר זיך רויע און טעמפע שקלאַפן,
ווערקציג פון אַ טיראַן פון אַ ביישפּיללאָזער הערשקראַפּט, אַדער
איידעלערע און ריינערע באַשעפּענישן איידער די מענטשן פון
דער קריסטלעכער העלט.

איך האָב דאָ נישט געקענט געפינען נישט קיין ניין, נישט
קיין יאָ, האַגאַם נאָך אַ גענויען ייִשעוּ איז מיר גיכער פאַרגע-
קומען, אַז מיר האָבן דאָ צו טון מיט פאַרביסענע פאַרלייקענערס
פון איינריכטונגען וואָס זענען שוין טויזנטער יאָרן אַלט און וועלן,
כע קענען נישט אַפּגעשאַפן ווערן, סיידן דער גאַנצער מענטשלע-
כער מין וועט דערפון ליידן. אַפּזאָגן זיך פון אייגנטום, דאָס הייסט
דאָך אַפּזאָגן זיך פון פון לויין און פון קאָוועד, פון קאַנקורענץ און
אויסצייכענונג, קאַריערע און אַלע פריידן פון צומאַל און פון אַלץ
וואָס שיידט אונטער דעם מיין פון דיין און דעם איך פון
דעם דו, דער געדאַנק איז צו שרעקלעך און צו אַפיקאַרטיש גע-

ווען און מען האט געמוזט אָננעמען דעם פעסטן באַשלוס אים צו פאַרטייליקן פון דער ערד.

אזוי האָט זיך מיר אין יענער נאַכט אויסגעדוכט, שפע-
דער האָב איך וועגן דעם אַנדערש געטראַכט. איך האָב מיך אומ-
הויך געדרייט אויף מיין קאַרגן געלעגער און געוואַרט אויפן אָנ-
קום פון טאָג.

7

דאָס איז געווען אַ טאָג, וואָס האָט זיך אָנגעהויבן מיט פאַר-
ראַט און געענדיקט מיט בלוט. ער האָט דערנידערקט דעם אינ-
קאָ און זיין פּאַלק אויף אייביקע יאָרן און פאַרוואַנדלט דאָס לאַנד
אין אַן אַרט פון פייער און מאַרד. דאָס קען מען מער נישט פאַר-
באַרגן און די שפורן זעט מען נאָך אפילו היינט, ווען איך שרייב
די שורעס.

טראַמפייטן-שאַלן האָבן אונדז גערופן צום וואַפן. די רייטע-
ריי האָט מיין אויסגעשטעלט הינטער די געביידעס, די פוסגייער
אין די האַלעס. די שאַען זענען געמיטן און מיר האָבן שוין גע-
רעכנט, אַז אונדזערע באַמיונגען זענען געווען אומזיסט, ווי פון
אינקאָ איז געקומען אַ יעדיע, אַז ער איז אונטערוועגס.

אַבער ערשט אַרום האַלפן טאָג האָבן די פערוואַנער
זיך באַוווּן אויף דעם ברייטן קינסטלעכן וועג. פאַרויס זענען גע-
גאַנגען אַ מענגע דינער, וואָס זייער אויפגאַבע איז געווען אַפצו-
רייניקן אַלע שטערונגען אויפן וועג ביז די סאַמע קלענסטע שטיי-
נער. בלעטער, באַשעפענישן, הויך איבערן אוילעס איז אַטאַהואַלפּאַ
געזעסן אויף אַ טראַן, וואָס ס'האַבן געטראַגן אויף די פלייצעס
אכט כאַשעווע אַדללייט, און ביי די זייטן זענען געגאַנגען אַנדערע
זעכצן, אויסערגעוויינלעך אויסגעפּוזט.

דער טראַן איז געווען פון ריינעם גאַלד און האט ווי אַ זון
געוואַרפן שטראַלן. רעכטס און לינקס האָבן אַראַפּגעהאַנגען טע-
פעכער. געפלאַכטן מיט קימאַט אימבאַגרייפלעכער קונסט פון בונ-
טע פעדערן פון טראַפישע פייגלען. אַ סאך פון אינדז האָבן אויס-
געשטעלט זייערע גיריקע בליקן אויף דער דאָזיקער ווערטפולער
זאך.

אַבער פון אַלע אויגן זענען מינצ זיכער געווען די גיריקע-

טע. איך האָב זיי נישט געקענט אָפּרײַטן פֿון דער פּינקלדיקער
הערלעכקייט און מײַן האַרץ האָט געקלאַפּט מיט דרײַפאַכער גי-
דיקייט.

אויף דעם אינקאַס האַלדז איז געווען אַ קײט פֿון ווונדער.
לעך גרויסע שמאַראַגדן. זײַנע קורצע האַר האָט באַצירט אַ קראַנץ
פֿון קינסטלעכע בלומען פֿון אַניקס, טורקוסן, גאַלד, און זילבער.
בלומען און טײַערע שטיינער. געהאַלטן האָט ער זיך אַזוי רויק,
אַז ס'האַט זיך געדאַכט. אַז אַ בראַנזענע - פיגור איז געזעסן
דאָרט אויבן.

אַרויסקומענדיק אויפֿן פֿלאַץ, האָבן זיך די פֿאָדערשטע רײַען
פֿון דער פּראַצעסיע פֿאַרטיילט אויף בײַדע זײַטן, דורכלאַזנדיק
אויף פֿאַרויס די קיניגלעכע סוויטע. בײַ אַן אַבסאַלוצער שטייל-
קײט האָט אַטאַהואַלפֿאַ זיך אַרומגעקוקט אויף די זײַטן מיט אַ
זוכנדיקן בליק, בעשאַס מיר האָבן פֿון אינעווייניק אַבסערווירט
יעדנס פֿאַנעם און באַוועגונג.

דעמאָלט איז אַרויסגעטרעטן אונדזער מיטגעקומענער
גײסטלעכער, פֿאַטער וואַלווערדע, מיט אַ ביבֿל אין דער רעכטער
האַנט, מיט אַ צײַלעם אין דער לינקער, האָט ער גענענט צו דעם
אינקאַ און געווענדט זיך מיט אַ רעדע, פעליפּיליאַ האָט זײַן רע-
דע איבערגעזעצט. דער דאַמיניקאַנער האָט גערופֿן אַטאַהואַלפֿאַן
זיך אונטערצווואַרפֿן דעם שפּאַנישן קיניג, דעם מעכטיקן באַהער-
שער פֿון דער וועלט, וואָס האָט באַפוילן דעם דינער זײַנעם פּי-
יאַראַן צו באַהערשן די לענדער פֿון די געצנדינער.

דער אינקאַ האָט זיך קײן ריר נישט געטון.
דער פֿאַטער וואַלווערדע האָט איבערגעכאַזערט זײַן חעט.
דונג און צוגעגעבן, אַז אויב דער אינקאַ וועט זיך דערקלערן פֿאַר
אַ צינוואַלער דעם קיניגס, וועט דער קיניג אים באַשיצן ווי אַ
טרייען וואַסאַל און וועט אים אַרויסהעלפֿן אין אַלע זײַנע נוטן.
ווידער איז געקומען פֿונקט אַזאַ שוויגן ווי פּריער.

צום דריטן מאַל האָט דעמאָלט אַנגעהויבן רעדן דער מאַ-
נאַך, און אין נאַמען פֿון אונדזער האַר און דערלייזער האָט ער
זיך געווענדט צו דעם אינקאַ מיט אַ הייסן רוף אַנצונעמען דעם
הייליקן גלויבן, וואָס קען נאָר אַליין אים ברענגען אייביקע
גליקלעכקייט און פֿאַרהיטן פֿון געהענעם פּײַן.

דער אינקא האט נישט געענטפערט אויך דאס מאל. פאר-
שטיינערט איז ער געזעסן אויף זיין טראן אין אַנגעקוקט דעם
מאָנאָך, האַלב פאַרווונדערט, האַלב פאַרדראַסיק. יענער האַט
הילפֿלאָז אַראַפּגעלאָזן די אויגן, דאָס פּאַנעם זינס איז בלינד גע-
וואָרן, און אומזיסט האַט ער געזוכט אויפֿקלערערישע ווערטער פאַר
אַ נייעם רוף, און פּלוצלונג אומקערנדיק זיך, האַט ער אויסגע-
הויבן דעם ציילעם אין האַנט ווי אַ פּאַן.

דעמאָלט האַט דער גענעראַל דערזען, אַז די צייט איז גע-
קומען און ווייטער טאָר מען זיך נישט וואַקלען. ער האַט אַ מאַך
געטון מיט אַ ווייס טיכל, און עס האַט אַ דונער געטון אַ האַרמאַט.
ס'האַט זיך דערהערט דער קריגסרוף סאַן-יאַגאָ, פון דער באַ-
העלטעניש האָבן ווי אַ דורכגעריסענער שטרעם זיך אַ לאַז גע-
טון רייטער, און געליימטע פון איבערראַשונג, פאַרטייבטע פון
די געשרייען, פונעם קנאַלן פון די ביקסן און דונערן פון די
צוויי האַרמאַטן, פאַרבלענדטע פון רויך, וואָס האַט זיך פאַר-
שפּרייט איבערן פּלאַץ און שוועבלדיקע קוילן, האָבן דעם אינ-
קאַס מענטשן נישט געוואָס וואָס צו טון, ווהיין צו לויפן. די
מענטשן האָבן זיך געוואַלגערט אין אַ קופּע אונטער דעם אַנ-
דראַנג פון די רייטער, און איך האָב געזען נאָר אַ קנויל פון
רויטע און בלויע פאַרבן פאַר מיר. קיינער האַט נישט אַרויס-
געוויזן קיין ווידערשטאַנד, און דערצו זענען זיי גאַרנישט גע-
ווען גענוג באַוואַפּנט, אין אַ פּערטל שאַ אַרום זענען אלע אַרויס-
גאַנגען פון פּלאַץ געווען פאַרלייגט מיט האַרוגים אין די קאַרבאַ-
נעס פונעם אַנפאל האַט אַרומגעכאַפט אַזאַ טויטשרעק, אַז אַ סאַך
האַבן אין פיבערדיקער אַנשטרענגונג מיט אומבאַוואַפּנטע הענט גע-
בראַכן די ציגלנע ווענט, וואָס האָבן אַרומגערינגלט דעם פּלאַץ.

איך ווייס נישט, ווי לאַנג ס'האַט געדויערט די שרעקלעכע
שכיטע. מינע געדאַנקען זענען געווען פאַרנעפֿלט פונעם אַנזען
פון דעם גאַלדענעם טראָן, וואָס אויף אים איז ווייטער געזעסן
דער אינקא. באַקומען דעם דאָזיקן שטול האָב איך באַשלאָסן
פאַר יעטוועדן פרייז. עפעס אַ קישעפּקראַפט האַט מיך געצויגן
אין קרייז פון זיינע שטראַלן און איך האָב אומגעוואָרפן אלץ
וואָס האַט מיר פאַרשטעלט דעם וועג אַהינצו. דעם אינקאַס לייב-
וועכטער האָבן זיך געוואָרפן מיר אין די איבעריקע ריטער אַנט-

קעגן. אראָפגעשלעפט אייניקע פון די זאָטלעך אָדער אונטערגע-
שטעלט די אייגענע ברוסט צו באַשיצן דעם געליבטן פירער.
דער טראָן אויף די פלייצעס פון די אכט האָט זיך גע-
שאַקלט ווי אַ שיפל אויף אַ שטורעמדיקן יאָם, דאָ פאַרויס, דאָ
אויף צוריק, אויף וויפל דער מוירעדיקער אַנדראַנג האָט זיך
פאַרשטאַרקט אָדער אָפגעשוואַכט.

אַטאַהוואַלפּאַ האָט אומבאַוועגלעך געקוקט מיט ווייטיק אויף
דער בלוטיקער שכיטע, איינזענדיק די אייגענע אָנמאַכט זי צו
פאַרמיידן. אין דעם מאַמענט זענען די וואָס האָבן געטראָגן דעם
טראָן גלייכצייטיק געפאַלן, פאַר די איבעריקע איז די מאַסע גע-
ווען איבער די קויכעס; פאַר אַ באַרג מייסיס האָבן זיך בני ווי
אונטערגעבראַכן די קני; דער אינקאַ וואַלט אַ פאַל געטון צו
דער ערד, ווען פיזאַראַ און נאָך אייניקע וואַלטן אים נישט אונ-
טערגעכאַפט אויף די הענט. איין סאַלדאַט זואַט אים אַראָפגעריסן
פון קאַפּ די קיניגלעכע באַרלאַ. פערראַלטאַ און איך האָבן צו-
געכאַפט דעם טראָן, ער פון איינער, איך פון דער אַנדער זייט,
און אין מעשעך פון צען שרעקלעכע סעקינדעס האָבן מיר ווי דאָס-
סאַנים געגלאַצט איינער אויפן אַנדערן מיט די בלוט פאַרלאַפּע-
נע אויגן.

אַטאַהוואַלפּאַן האָט מען ווי אַ געפאַנגענעם אָפגעפירט אין
אַ שכינעסדיקן ביניען און צוועלף קריגער איז געגעבן געוואָרן
אַ באַפעל אים צו היטן.

אַן אומהיימלעכע שטילקייט האָט זיך אַראָפגעלאָזט אויפן
פלאַץ און אויף די גאַסן. נאָר אין מיטן דער נאַכט האָבן פון
ווייטן, פון הינטער די בערג, גענומען קלינגען קלאַנגדיקע הימ-
נען פון די פּערואַנער, וואָס האָבן פאַרלוירן זייער קיניג-גאַט,
פונאַנדערוואַקסנדיק, אַנכאַפנדיק ביים האַרצן, אַלץ נאָגנדיקער,
ביון סאַמע באַגינען.

8

די סאַלדאַטן האָבן באַקומען אַ דערלויבעניש צו לאָזן זיך
נאָך רויב און זיי האָבן געבראַכט פון דעם אינקאַס לאַגער אַ סאַך
גאַלדענע און זילבערנע כפייצים און אַ סאַך געוועבן פון אַזאַ פּלי-
נער אַרבעט און קינסטלערישן פאַרבן-צונויפשטעל, וואָס מיר
האַבן ביז אַהער נאָך קיינמאַל נישט געזען.

דאָס גאַנצע אָנגערױבטע גוטס האָט מען אויפגעזאַמלט אין אַ ספּעציעלן הויז פאַר דעם צײַל, קעדיי אין אַ באַשטימטער צײַט. נאָכן אַראַפּגעבן אַ פּינפּטל פאַר דער קאַסטילישער קרוין, צו צע-טיילן. קריסטאָואַל פּעראַלטאָ און-איך האָבן אָבער דעם אינ-קאַס טראָן מיט דער הילף פון עטלעכע מאַן באַהאַלטן אין אַ פאַרבאָרגן אַרט. איינער פון זיי האָט אונדז פאַרראַטן פאַר פּער-ראַ פּיוואַראַ. האָט אונדז דעריבער דער גענעראַל גערופן צו זיך און מיט אַ שטרענגער מינע באַפוילן דעם טראָן אָפּצוגעבן. דאָס איז באַלד געשען, וואָרעם מיר האָבן געציטערט פאַר זײַנע דראַ-ונגען. קעדיי זיך צו רעכטפאַרטיקן וואָבן איך מיט די סאַלדאַטן איבערגעזוכט די הײַזער פון דער שטאָט און צוגערױבט אַלץ וואָס האָט געהאַט אַ מינדסטן ווערט.

איינציקווייז און אין גרופּעס האָבן זיך אונדזערע לײַט געשלעפט איבערן לאַנד, אויסגערױבט די ווײַנונגען און זיי אונטערגעצונדן. זיי האָבן זיך אַרײַנגעריסן אין די טעמפלען, דערהאַרגעט אַדער פאַרטריבן די קויהאַנים און אַוועקגעשלעפט בונטע געוואַנדן און שײַנע קײלים וויפּל זיי האָבן נאָר געקענט פאַרטראָגן. אָבער אַלץ איז פאַר זיי געווען ווייניק; זיי האָבן געוואַלט נאָך מער. און אויך פאַר מיר איז גאַרנישט געווען גענוג; איך האָב געוואַלט נאָך מער.

איינמאַל אין אָונט, בעשאַס אין שטאָט האָט זיך צוריקגע-קערט אַ גרופּע נאָך אַ געלונגענער רױב-אונטערנעמונג. איז דער געפאַנגענער אינקאַ אַרויס פון די אינעווייניקסטע רוימען פון זײַן הויז אין דעם זאַל פון די זײַלן און געקוקט ווי די סאַלדאַטן האָבן אויסגעלאָדן זײער רױב, ווי עס זענען צוגעלאָפּן אַנדערע, גענומען אין די הענט גאַלדענע און זילבערנע זאַכן, געוויזן זיי איינער דעם אַנדערן, זיי באַטאַפּט, געצערטלט און מיט זײער גאַנצער אויפפירונג אויסגעדריקט אַ פאַרשיקערטע אַנטציקונג, אַן אומגע-זעטיקטע גיריקייט און אַ זינלאָזע קינע, וואָס האָט געברױוט אין זיי.

דער אינקאַ האָט, ווייזט אויס, נישט געקענט זיך קלאַר מאַכן, וואָס דאָ קומט פאַר.

ווער שטייט אַזוי און טראַכט, האָט זיך צו אים דערנען-טערט פעליפּיליאַ און מיט אַ שטילן טאָן פול מיט כניפּע אַרויס-

געזאגט עטלעכע ווערטער. ווי איך האב זיך שפעטער דערוואוסט פון דע סאטאן האבן פעליפיליאס ווערטער באטייט: „זיי ווילן גאלד. זיי גייען אויס נאך גאלד. שרייען צוליב גאלד. זענען גרייט איינער דעם אנדערן איבער גאלד צו צערייסן. פרעג זיך נאך וועגן דעם פרייז פון דיין פרייהייט, און דו וועסט מיט גאלד קענען זי קויפן. נישט פאראן קיין זאך אויף דער וועלט, וואס זיי זאלן דיר פאר גאלד נישט געבן: זייערע פרויען, קינדער, זייערע נעשאַמעס, און אפילו די נעשאַמעס פון זייערע פריינד וועלן זיי דיר אָפגעבן“.

אין יענעם מאָמענט האָב איך ערשט באַגריפֿן דעם וינען פון די דאָזיקע עמעסע און שרעקלעכע ווערטער. וואָס מיך האָט ביז די טיפּענישן פון דער נעשאַמע אויפגעטרייסלט, איז געווען דער אויסדרוק פון שרעק און פאַרטראַכטקייט אויף אַטאַהואַלפּאַס פּאַנעס. נישטאָ קיין סאַפעק, אַז אָנהייבנדיק פון דעם אויגנבליק האָט ער קעסיידער געטראַכט נאָר וועגן דעם, וואָרעם ער איז נישט געווען בעיעכוילעס צו גלייבן, אַז פאַר אַזאַ נישטיקער זאַך ווי אין זײַנע אויבן האָט אויסגעוויזן דאָס גאַלד, קען מען באַקומען אַזאַ ווערטפולע זאַך ווי די פרייהייט, אַז ביכלאַל קאָן מען אַ וואַסער נישט איז זאך באַקומען פאַר גאַלד, פאַר גאַלד עפעס האָבן: דאָס איז פאַר אים געווען נישט יענער באַגריף, וואָס ער איז פאַר אונדז. דער געדאַנק וועגן דער מעגלעכקייט צו קויפן עפעס פאַר גאַלד האָט געמוזט דערשטוינען און אויפטרײסלען זײַן גאַנצע נעשאַמע. פאַרגלייכנדיק אין יענע מאָמענטן מײַנע כאַ-וויררים, פאַרשיקערטע פון גאַלד, פון איין זײַט, און דעם פאַרוואַ-דערטן פּאַנעס פון שוויגנדיקן אינקאַ, פון דער צווייטער זײַט, האָב איך צום ערשטן מאַל באַגריפֿן, ווי פרעמד מיר זענען אים געווען. אומבאַגריפֿלעך און שרעקלעך פרעמד, נישט ווי מענטשן פון עפעס אַן אומבאַקאַנטן לאַנד פאַר אים, נאָר ווי וועזנס פון אַ לאַכלוטן אומדערקלערלעכער סטרוקטור.

9

שפעטער זענען געקומען זינע דינער און דינערינס קיין קאַכאַמאַלקאַ, זינע הויפלייט און זינע פרויען און גשבעטן מיט אויסגעשטרעקטע הענט, מען זאָל זיי צולאָזן צו זייער האַר.

זיי האָבן געזאָגט, אַז זיי האָבן זייער לעבן פון געבורט אָן צוגעשווירן דעם אינקאָ און זייענדיק פאַרשטויסן פון זיין סווי-ווע, מוזן זיי לויטן געזעץ שטאַרבן.

דער גענעראַל האָט פון זיי אויסגעקליבן אומגעפער צוואַנ-ציק, צווישן זיי דעם פרינץ קוראקאס, דעם אינקאָס האַלב-ברודער, וועלכן יענער האָט באַזונדערס ליב געהאַט. דאָס איז געווען אַ שיינער און שטילער באַכער, ענלעך צום אינקאָ לויט זיין פאַנעם און געשטאַלט. די איבעריקע האָט דער גענעראַל אָפּגישיקט צוריק, און, ווי מיר האָבן שפּעטער געהערט, זענען זיי אַלע באַגאַנגען זעלבסטמאָרד.

עס זענען אָבער אויך געקומען טויזנטער איינווינער פון דאָרף און שטאָט, וואָס האָבן באַגערט צו זען זייער האַר. מען האָט זיי אַריינגעלאָזט אין שטאָט ערשט נאָך דעם, ווי מען האָט זיך פאַרויזכערט, אַז זיי האָבן נישט קיין געווער. דאָס איז גאַרנישט נייטיק געווען. זיי זענען געווען אויסצוגעוויינטלעך פאַרקלעמט. זיי האָבן נישט געקענט גלייבן און נישט באַגרייפן, אַז דער זון פון דער זון זאָל זיין אַ געפאַנגענער. פול מיט שמערצעכער פאַרווונדערונג האָבן זיי אונדז אָנגעקוקט, און ווען עמעצער פון אונדז האָט מיט זיי געפרוּווט רעדן, האָבן זיי געציטערט אין אָפּערגלויבערישער שרעק. אָן איבערנאַסירלע-כע קראַפט האָט זיי עפעס ווי צוריקגעהאַלטן פאַר די מויערן. וואָס האָבן אַרומגערינגלט דעם אינקאָ; אייניקע האָבן געוויינט, אייניקע האָבן בלויז געזיפצט שטיל, אייניקע זענען געלעגן אויף די קני, דעם קאַפּ צווישן די אַרעמט און ביינאַכט האָב איך געזען זייערע אויגן לייכטן אין דער פינצטערניש בעשאַס פון די בערג קענניבער האָבן געשאַלט די יאָמערנדיקע געזאַנגען. די גאַנצע מעלוכע איז געווען איינגעהילט אין טרויער און פאַרצווייפלונג.

10

פון זעקסטן טאָג אָן האָט דער גענעראַל איבערגעגעבן מיר די באַוואַכונג פון אינקאָ, און צום אויספירן דעם דאָזיקן וויכטיקן אַמט האָב איך געקריגן צו הילף פּוספּן געטרייסטע סאָלדאַטן.

איצט האָב איך געקענט דעם געפאַנגענעם צו יעדער צייט
און פון דער נאַענט באַטראַכטן. ער האָט מיר פון זײַן זײַט
קײן שום אויפֿמערקזאַמקײט נישט געשענקט. נאָר פאַר אַן אײנאַנ-
אײנציקן צווישן אונדז האָט ער אַרויסגעוויזן אביסל סימפּאַטיע,
געמלעך פאַר הערנאַנדאָ דע סאַטאָ, וועלכער האָט אויך צו אים
שטענדיק געהאַט אַ צוטריט. דער גענעראַל האָט עס גערן גע-
זען, ווייל ער האָט זיך געריכט אַזוויאַרום צו דערגײן דעם אינ-
קאַס פלענער. דע סאַטאָ האָט זיך אָפּגעגעבן אַ סאַך מיט דעם אינקאַ
און זײנע פרווון אויסצולערנען אים אונדזער שפּראַך און זי
מאַכן אים פאַרשטענדלעך האָבן געהאַט אַ פולע.

אַטאַהוואַלפּאַ איז גאַנצע נעכט נישט געשלאָפּן, הױערנדיק
אויף זײנע געקײצטע פיס אויף דעם שטײנערנעם דײל.
ס'האַט אויסגעזען, ווי ער וואַלט געקאַרגט יעדן טריט און יע-
דע באַזעצונג פון זײַן האַנט. פון די שפּײזן, וואָס מ'האַט אים גע-
ברענגט, האָט ער זיך צוגערירט נאָר צו דעם, וואָס ער האָט
דרינגלעך באַדאַרפט צו דערנערונג. זײנע פרויען האָט ער סײַנ-
מאַל קײן פליק נישט געשענקט. נאָר מיט דעם פרינץ קוראַ-
קאַס פלעגט ער אַמאָל שטיל שמועסן.

דער גענעראַל האָט זײַן קיניגלעכן געפאַנגענעם אַרויס-
געוויזן אַ גרויס פאַרשטענדעניש און האָט זיך באַמיט צו פאַר-
טרייבן זײַן אומעט וואָס האָט זיך טראַך זײַן געמאַכטער קאַלט-
בלוטיקייט געזען אין זײנע באַזעצונגען. בײַ זײַן אַרײַנקומען
האַט זיך דער אינקאַ אײפּגעשטעלט און אים אָנגעקוקט פּרעגנ-
דיק, וואַרטנדיק, גלײַענדיק קאַלט.

אײנמאַל האָט געטראָפּן, אַז פּיזאַראַ האָט אים דורכן מויל
פון איבערזעצער געבעטן, ער זאָל בײַ זיך צוליב זײַן אומגליק
נישט אַראַפּפּאַלן; אײגנטלעך האָט אים געטראָפּן דער זעלבער
גוירל וואָס אלע פירשטן, וואָס האָבן זיך די קריסטלעכע הערשער
קעגנגעשטעלט, און פאַר דעם האָט זיי דער הימל געוואַלט באַ-
שטראַפּן; אָבער די שפּאַניער זענען אַ גרויסמוטיק פּאַלק און גנע-
דיק צו די, וואָס וואַרפן זיך זיי אונטער מיט כאַראַטע.

דאַן האָב איך באַמערקט, און דער גענעראַל האָט עס אויך
באַמערקט, ווי דער אינקאַ האָט באַטראַכט דעם נאַלדענעם שנאַל
פון זײַן שוין און אויף זײנע ליפּן האָט זיך געלייגט דער מעשו-

בעדיקער שמייכל, וועגן וועלכן איך האָב שוין דערמאָנט פריער. נאָך דעם האָט ער אויפגעהויבן זײַן לײַנקע האַנט און דער פּרינץ קוראקאס, וואָס איז לעפּן אים געשטאַנען, האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אויף די קני און באַרירט די קוים אויסגעשטרעקטע פינגער מיט ציטערנדיקע לײַפן.

11

קעדיי צו דערצײלן אַלץ לױט אַ סײַדער, מוז איך דער-מאָנען, ווי דער פּרינץ קוראקאס איז פון איינעם פון מײַנע סאָל-דאַטן געוואָרן אָנגעגריפּן און וואָס ס׳האַט זיך דערבײַ אָפּגעשפּילט. ס׳איז געווען אַ פּרימאַרגן, ווען דער באַכער האָט געוואַלט פּאַרלאָזן דעם זאַל פון די זײַלן קעדיי צו ברענגען פּרוכט דעם קײַניג וואָס האָט דאָס פּאַרלאָנגט. דער זעלנער פּעדראַ אַלקאָן וואָס איז געשטאַנען אויף דער וואַך, האָט אים נישט געוואַלט אַדורכלאָזן. און ווען קוראקאס האָט אים מיט זשעסטן געוואַלט געבן צו פּאַרשטיין אין וואָס ס׳האַנדלט זיך, האָט אים אַלקאָן אָנגעכאַפט ביים אקסל און אים צוריקגעשלינדערט. אין גרויסן צאַרן האָט אים קוראקאס דערלאָנגט מיט דער פּויסט אין פּאַנעם, דעמאָלט האָט פּעדראַ אַלקאָן אַרויסגעצויגן די שווערד און קו-ראַקאס האָט זיך אַ דערשראַקענער געלאָזט אַנטלױפן. דער זעלנער האָט אים נאָכגעיאָגט מיט אַ דראַענדיקן געשרײַ, אַנטשלאָסן בלוטיק נויקעס צו זײַן די באַלײַדיקונג.

איך בין נאָר וואָס געהאַט אויפגעשטאַנען פון שלאָף און דעהערנדיק דעם לײַאַרם האָב איך געאַײַלט צום אינקאַס דירע. איך האָב געזען, ווי ער קוקט אין איין באַשטימטער ריכטונג און ווען איך האָב דאָרט אַהין געקוקט, האָב איך דערזען דעם פּרינץ לױפּנדיק שנעל ווי אַ ווינט אַרײַן אין די אינעווייניקסטע כאַדאַרים. די צימערן, דורך וועלכער דער באַדראַטער איז געלאָפּן, זענען געווען אַזוי פּיל, אַז זײַן געשטאַלט האָט מען קוים געקענט דערזען. שטום, מיט אויסגעשטרעקטע הענט, איז ער געלאָפּן ווי אַ הירש דורך דער לאַנגער רײַ צימערן, דער סאָלדאַט אַ שווערבאַלאַדע-נער, מיט אַן אויסגעצויגענער שווערד נאָך אים, ענדלעך איז קו-ראַקאס צוגעלאָפּן צו זײַן הערשער, געפּאַלן פאַר אים אויף די קני אין האָט אַרומגעכאַפט זײַנע פּיס, פּעדראַ אַלקאָן האָט אים

מיט שוים אויף די לייפן געוואָלט פאָקן. איך האָב אים צוגעשריגן, ער זאָל זיך אָפהאַלטן. ער האָט זיך מיט דעם נישט גערעכנט און מיך צאָרניק אָנגעקוקט. דעמאָלט האָט אַטאַהוואָלפּאַ אַרויפגעלייגט זײַן לײַנקע האַנט אויף זײַן ברודערס קאַפּ. און מיט דער רעכטער אָפּגעשטויסן דעם סאַלדאַט. די באַוועגונג איז געווען אַזאַ קײַניג-לעכע. אַז פּעדראָ אַלקאַן האָט זיך צעטומלט. אָבער נאָר אויף איין אויגנבליק. דערנאָך האָט ער מיט אַ ווילדער קלאַרע אַ פּאָך געטון מיט דער שווערד און דער שיינער באַכער וואָלט אומגעקומען. ווען צוויי שקלאַפּינס וואָלטן זיך נישט געוואָרפן אויפצוכאַפן דעם קלאַפּ. איינע פון זיי איז געטראַפן געוואָרן אין האַלדז און איז אַן אַ קלאַנג אַנידערגעפאַלן באַגאַסן מיט בלוט.

דאָ האָט אַלקאַן זיך צוריקגעכאַפּט. זײַן בליק האָט זיך גע-טראַפן מיט דעם אינקאַס און ער האָט פון אים מיט גרויזאַמער און דרייסטער אַקשאַנעס געפאַדערט דעם פּרינצנס לעבן. איך מוז דאָ באַמערקן. אַז אונדזערע לײַט זענען אין דער צײַט, צוליב דער אויסזיכט צו באַזיצן אַ סאַך אויצרעס, געווען אָפט בונטאַריש גע-שטימט און אַז מיר, אָפיצירן, האָבן געמוזט מיט אונדזער מאַכט זײַן זייער פּאַרוזיכטיק, קעדיי זיי צו קענען האַלטן אין צוים.

האַלטנדיק די לײַנקע האַנט נאָך אַלץ איבערן קאַפּ פון זײַן לײַבלינג, האָט אַטאַהוואָלפּאַ מיט דער רעכטער אָפּגעקנעפּלט אַ גאַל-דענע קליאַמרע פון זײַן קלייד און דערלאָנגט זי פּעדראָן. איך האָב באַמערקט, ווי זײַן באַוועגונג איז געווען אַביסל אומזיכער, אַביסל אומגלייביק, ווי ער וואָלט אַליין נישט געגלייבט זײַן איינ-פאַל און נישט געוואָגט צו האַפן אויף אַ דערפאַלג.

אַלקאַן האָט גענומען דאָס צירונג, געחויגן עס אויף דער האַנט און געצויגן מיט די אַקסלען. דער אינקאַ האָט אַראָפּגענומען פון לײַנקן אַרעם דעם דיקן גאַלדענעם רייף און געגעבן דעם זעלנער. יענער האָט אים ווידער געוויגן. צונויפּגעפרעסט די לייפן און נישט אַנטשלאָסן געקוקט אַרום זיך. דעמאָלט האָט אַטאַהוואָלפּאַ אַראָפּגעריסן מיט אַ זעלטענער בײַ אים האַסטיקייט די קייט פון שמאַראַגדן פון זײַן האַלדז און זי געוואָרפן אין דער כּוצפּעדיק אויסגעשטרעקטער האַנט פון דעם זעלנער. איצט ערשט האָט אַלקאַן צופּרידן אַ שאַקל געטון מיטן קאַפּ, באַהאַלטן די צירונג אין זײַן לעדערנעם רענצל, און אַרײַנגעטון די שווערד אין דער שייד.

אטאָהואַלפּאָ האָט אים אָנגעקוקט ווי פאַרבלענדט. ווי אַ פּאַנטאָם וואָלט געוואָרן אַ ווירקלעכקייט. וואָרעם אָקערשט האָט ער זיך איבערגעצויגט, אַז מען קען פּון די פּרעמדע לייט פאַר געלט קויפּן אַ לעבן. דאָס האָט אים אָבער אויסגעוויזן צו זײַן אַזוי מעשוועדיק, אַז ער איז נאָך לאַנג געשטאַנען אַ דערשטויגן טער און אַפּילע די רייד פּון זײַן ליבלינג האָבן אים נישט גע- קענט אויפוועקן.

12

דעם זעלבן טאָג איז געקומען דער גענעראַל מיט עטלעכע ריטער צו אטאָהואַלפּאָ קעדיי זיך צו אַנטשולדיקן פאַר אים צו- ליב דעם פאַרפאַל פּון אינדערמיי. ער האָט צוגעזאָגט אַ גערעכטע אויספאַרשונג און באַשטראָפּן דעם זעלנער.

דעמאָלט האָט דער אינקאָ געזאָגט שטאַמלענדיק און צו פּעליפּיליאָ זיך ריכטנדיק, אַז ווען מען וואָלט אים געגעבן די פּרייז, פאַרפליכטעט ער זיך דעם גאַנצן רייל פּון דעם זאַל אין וועלכן מיר געפינען זיך, מיט גאָלד צו באַדעקן.

דער גענעראַל און מיר אַלע האָבן דאָס אויסגעהערט שווינגנדיק, און ווען אטאָהואַלפּאָ האָט נישט געקריגן קיין ענט- פּער, האָט מיט באַטאָנונג צוגעגעבן, אַז נישט נאָר דעם דיל, נאָר אַפּילע דעם גאַנצן זאַל וועט ער אַזוי הויך מיט גאָלד אַנפּילן, וויפּל ער וועט דערלאַנגען מיט זײַן האַנט.

מיר האָבן אים אָנגעקוקט דערשטוינטע. מאַכמעס מיר האָבן עס געהאַלטן פאַר פּוסטע באַרימערײַ פּון אַ מענטשן. וואָס וויל פאַר יערן פּרייז זײַן פּרייז, און מיר האָבן נישט ערנסט גענומען זײַנע צוואַנגן. דער גענעראַל האָט אונדז מיט אַ ווונק אָפּגערופּן אין אַ זײַט אויסצוהערן אונדזערע מײַנונגען. זײַן ברוי- דער הערנאַנדאָ און דער סעקרעטאַר קסערעס האָבן געוואָלט דעם פאַרשלאַג אָפּוואַרפּן, דע סאָטאָ און איך זענען גע- ווען פאַר אָננעמען. פיזאַראַ אַליין איז געווען נישט אַנטשלאָסן. ער האָט געהאַט די העכסטע פאַרשטעלונג וועגן די אויצרעס פּון דעם לאַנד און דער איקער דער הויפּטשטאָט קוואַק, וווּ די דעכער פּון די סעמפּלען זענען לויט זיכערע יעדײַעס געדעקט מיט גאָלד, די ווענט מיט גאָלד אויסטאַפּעטירט און אַפּילן די

ציגל זענען געמאכט פון גאלד. דאָס מוז דאָך האָבן אַ געוויסן יעסאָד, האָט ער געטראַכט ; ס'איז דעריבער קערני אינצוגיין אויפן אינקאָס פאַרשלאַג, וואָרעם אַזוי אַרום קען ער מיט איין קלאַפּ דאָס גאַנצע גאלד אַרײַנקריגן אין זײַנע הענט און נישט דערלאָזן, אַז די פּערזאָנע וואָלן עס באַהאַלטן אָדער אַרויספירן. ער האָט דעריבער געוואָגט אטאָהוואָלפּאָן, אַז ער וועט אים באַפּרײַען, ווען ער וועט ווירקלעך קענען אַזויפיל גאלד דערפאַר באַצאָלן, ווי ער האָט פאַרגעלייגט. ער האָט פאַרלאָנגט אַ שטיק רויטע קרינד, מען האָט עס אים געברענגט, און ער האָט אַדורכ-געצויגן אין דער הייך, וואָס דער אינקאָ האָט באַצייכנט, אַ שטריך איבער די פיר ווענט. דער זאַל האָט געהאַט זיבן און דרייסיק פּוס די ברייט און צוויי און צוואַנציק פּוס די לענג און די רויטע ליניע אויף דער וואַנט איז געווען אויף אַ הייך פון נײַן מיט אַ האַלבן פּוס איבער דעם דיל.

דער דאָזיקער זאַל האָט געוואָלט מיט גאלד אָנגעפילט ווערן. דער אינקאָ האָט געפּאָדערט אויף דעם גוויי כאַדאַשים. די באַדינגונגען זענען געוואָרן פאַרשריבן דורכן סעקרעטאַר קסערקעס און דער דאָקומענט איז געוואָרן מיט אַ כּסימע פאַרויגלט.

מיר זענען געווען אַזוי אויפגערעגט פון די אונטערהאַנד-לונגען אין דעם געשלאָסענעם אָפּמאַך, אַז אונדזערע שטימען האָבן געצייטערט און די פּענעמער האָבן נעגליט ווי אין פּייער, ווען מיר האָבן גערעדט וועגן דעם. מיר האָבן געהאַט ספּייקעס ; די ספּייקעס זענען געווען געמישט מיט בענקשאַפּט און אומ-קלאָרער האַפּענונג. גלייך האָט זיך די יעדײַע פאַרשפּרייט אין לאַגער. די זעלנער זענען געוואָרן מאַמעש מעשוגע פון פּרייד. זיי האָבן זיך אינגאַנצן אָפּגעגעבן מיט די פּאַנטאַסטישסטע טרוימען וועגן דער צוקונפּט און קיין כּיישעק נישט געהאַט צו קיין שום שלאָף, שפּיל און צײַטפאַרטרייב.

און איך אליין האָב זיך אויך נישט אַנדערש געפּילט.

13

ווי נאָר דער אָפּמאַך איז געשלאָסן געוואָרן, האָט דער אינקאָ צעשיקט שליכים אין אַלע שטעט פון זײַן מעלוכע מיט דעם באַפעל

אז מען זאל אלע גאלדענע מאכשירים און קיילים פון די קיניג-
לעכע פאלאצן, טעמפלען, גערטנער און עפנטלעכע געביידעס
ארויסנעמען און נישט זוימנדיק ברענגען קיין קאכאמאלקא.

די שטעט זענען געלעגן גאנץ ווייט פון זיך, האגאם די
שארפזיניק אינגעשטעלט לויפערדינסט האט די דערווייטערונג
געמאכט הייניקער פילבאר ווי אין אונדזערע לענדער. אין אג-
הייב זענען די טראנספארטן געקומען זעלטן. נאך איין וואך אבער
זענען מיט יעדן טאג געקומען אלץ באדייטנדיקערע מאסן און
זענען געווארן אנדערגעלייגט אין דער שאצקאמער, וועלכע איך
האב שטרענג געהיטן.

יעדן אונט האט דער אינקא געשטעלט זיך אויפן שוועל
פון דעם צימער אין וועלכן ס'איז געלעגן דאס אונגעטראגענע גאלד
פון אלע פראווינצן פון זיין מעדינע, מיט א רויקן בליק האט ער
אפגעמאסטן די נאך ליידיקע וואנטפלאכן און אין זיך גערעכנט,
זיי ווייט ס'איז נאך ביז דער רויטער ליניע אויבן, וואס איז גע-
ווען די ליניע פון זיין גוירל, און האגאם עס איז יעדן טאג אג-
געקומען א סאך גלאנציקער מעטאל, האט זיך אבער געדאכט, אז
עס פארמערט זיך זייער פאמעלעך.

ווען ער האט דאס אויג אויפגעהויבן פון ראנד פון דער
גאלדענער מאסע צום אכזערדיקן שטריך, האט עס אויסגעווען, ווי
ער וואלט דעם ליידיקן אפשטאנד צעטיילט אויף דער צאל טעג
וואס טיילן אים אפ פון דער פרייהייט, און ארום אים זענען גע-
שטאנען שוויגנדיק און טרויעריק זינע דינער אין דינערינס און
אראפגעלייענט פון זינע געליבטע פאנעם-שטריכן דאס, פאר וואס
זיי האבן אין זיך קיין ווערטער נישט געפונען, ווארעם פאר א
סאך זאכן, וואס מיר די אנדערש באשאפענע האבן אן מי געקענט
באצייכענען אן ווערטער און וואס האט אין סאך קיין אינהאלט
נישט געהאט, האבן זיי אין זיך קיין ווערטער נישט געפונען.

ס'וועט מיר אנקומען שווער צו געבן א באגריף פון מינע
געפילן און נאך שווערער אפילע בלוז אונזודיטן וואס ס'האט
לויט מיר געפילט אטאהואלפא, וועמעס פערזאן און ווען האט
פון שצ צו שצ און פון טאג צו טאג אלץ שטארקער מיר פאר-
שאפט זארגן, איך ווייס נישט וואס דאס איז געווען, איך קען די
סיבע נישט זאגן; אפט האט זיך מיר געדאכט, אז איך וואלט גע-

מוזט אין אים אַרײַנקריכן קעדיי זײַן האַרץ און זײַנע געדאַנקען
צו דערגײן; זײַן מעשונעדיקע מענטשלעכקייט האָט מיך אָנגע-
פילט מיט אָפּשײַ - דאָס איז געווען עפעס אויסטערליש אומשול-
דיקס, אויסטערליש טוידעסדיקס, אַזוי צאַרט, אַז ס'האַט וויי געטון
זיך צוצורירן צו דעם, און איך האָב מיין אויג און געדאַנק נישט
געקענט דערפון אָפּרײַסן.

איך האָב געזען, אַז אים אינטערעסירט נישט בלויז די
פּראַנע וועגן אָנוויקס פון גאָלד, אַ גאַנץ אַנדערע זאַך האָט אים
געפּײַניקט: אונדזער אָנוועזנהייט, אונדזער זײַן און טון. אין
דעם האָב איך זיך קעסיידער אַלץ מער איבערצײַגט. אָנגעהויבן האָט
זיך עס מיט נײַגער: די שפּראַך, דער קלאַנג פון די שטימעס,
טריט און האַוואַיעס, צאָרן און לאַכן, קליידונג און פירונג, דאָס
אַלץ איז פאַר אים געווען אַזוי אַנדערש, אַז דעם אָטעם האָט
עס אים פאַרהאַלטן; דאָס איז געווען פאַר אים אַזוי שווער צו
פאַרשטיין ווי די וועלט הינטער דער זון, עקלדיק און אומהיימ-
לעך און אַזוי, אַז ער האָט אײַנס פון אַנדערן נישט געקענט
אָפּטיילן. האָט ער געקוקט אין אונדזערע פענעמער, וואָס האָבן
אויסגעזען ווי גענאַרבטע לעדער, האָט אים געטראַפּן אַ בליק
פון דעם אָדער יענעם, אַ בליק וואָס ווייסט גישט פון שעמעו-
דיקייט און פאַרשוויגן, האָט ער זיך דערשראָקן ווי בײַ דער
באַרירונג פון אַן אומרײַגער זאַך.

פון זינט אָבער דאָס גאָלד איז געלעגן און מיר אַלע -
פון פירער ביון לעצטן זעלנער-האַבן באַוואַכט זײַן אָנהויפונג,
האַט אים אַרומגענומען אַ שרעק און גרויל פאַר אונדז און
אָפּט אין אַזאַ מאַס, אַז ער האָט די אויגן פאַרמאַכט, דערזענ-
דיק אײַנעם פון אונדז. דאָס איז די וואָרהייט, דאָס בין איך
דערגאַנגען.

אַ סאָך פון אונדזערע לײַט האָבן שטענדיק באַלאַנגערט
דאָס פענצטער וואָס איז געווען מיט קראַטעס פאַרשטעלט, און
האַבן מיט גיריקע בליקן געגלאַצט אין זאַל אַרײַן. זיי האָבן גע-
שמעקט דאָס גאָלד, זיי האָבן געפילט זײַן טאַם. איז אײַנער צו-
געקומען נאָענט פון דער געביידע, האָט ער געקוקט אויף דעם
געלנלאַנציקן אויפער און זײַן פּאָנעם האָט אָנגענומען אַ שרעקלעכן

אויסדרוק צווישן צערטלעכקייט און הונגער; זיין האנט האט געמאכט א באוועגונג פון אַנכאַפן און זיין אויג האט געשיקלט אין א זיט, ווי ער וואלט זיך געשראַקן, און עמעץ אַנדערש קען אים אויסכאַפן. די שרעק, און אַן אַנדערער זאָל נישט אויס-כאַפן. האט געשטעקט אין יעדן פון אונדז; זי איז געווען אויך אין מיר.

איך האָב נישט זעלטן באַמערקט, און ביינאַכט, ווען זיינע געטרעטע זענען געשלאָפן, איז אַטאַהוואַלפּאַ געווען און געהאַרעכט, וואָרעם אַרום איז שטענדיק געווען אַ שושקעניש און שלעפע-ניש, אַ מורמלען און שיפען, און ווען די לעוואַנע האָט צופעליק אויפגעשניט און איר שטראַל האָט דאָס גאַלד באַלויכטן... האָט מען געווען די גליַענדיקע אויפגעזריסענע אויגן, וואָס זענען גע-ווען ענלעך צו כאַיעס, וואָס קריכן אויף פאַרבאַרגענע וועגן צום אָרט פון טרינקען מאַכעס שרעק פאַר אַנדערע כאַיעס, וואָס זע-נען שטאַרקער פון זיי.

אַ גאַנץ אַלטער סאַלדאַט, כאַזע מאַריאַ לאַפעץ, אַ ווייט-בערדיקער מיט צאָלרייכע העפטן אין פּאַנעם, האָט איינמאַל גע-נומען אין האַנט אַריין אַ גאַלדענעס ציגל און אַ צעטומלטע שטוינונג, אַ האַלבבוילרע פּיייד האָט זיין פּאַנעם פאַרקרימט און געמאַכט בלאַס. ס'איז געווען אין דער אַוונט-דערמערונג. ער איז געקומען צו גיין באַרוועסערהייט. איינער פון די כאַוויירים האָט אים בייזוהיליק אָבסערווירט. ער איז אים שטילערהייט גאַכנע-גאַנגען און האָט מיט אַ האַלבן געשריי זיך געוואָרפן אויף אים און מיט ביידע הענט זיך איינגעקלאַמערט אין זיין האַלדז, אַזוי אַן לאַפעץ איז כאַרכלענדיק אַנידערגעפאַלן.

איז אַטאַהוואַלפּאַ דערגאַנגען, און דאָס גאַלד האָט אויף אונדז אַלע געהאַט אַן ערגערע ווירקונג ווי אויף זיין פּאַלק דער באַ-רוישנדיקער געטראַנק טשוטשאַ, וואָס טרינקען אים איז דערלויבט געווען נאָר אין געוויסע יאַנטוויזים. אָבער ער האָט זיך געמוזט זאָגן: געלן מעטאַל קענען זיי נישט טריינגען; נאָר דורך די אויגן זאַפן זיי אַינן אין זיך זיין פאַרב און גלאַנק; וואָס האָבן זיי דערפין? וואָס גיט עס זיי? זיי פּוצן זיך נישט אויס דער-מיט; זייער ליבער זענען נישט באַצירט מיט אים; וואָס פאַר אַ נוצן האָבן זיי פון דעם באַזיצן גאַלד?

ער האָט זיכער אַזוי געטראַכט, ער זאָט אויך הערנאַנ-
 דאָ דע סאַטאַן געמאַכט ווונדערלעכע באַמערקונגען. ער האָט אומ-
 געפער געזאָגט, אַז מיר פאַרמאַגן נישט קיין טייערע געהאַרכזאַמ-
 קייט, קיין פּאָלגעוודיקייט אין בלוט וואָס זאָל זען אין פי-
 רער דעם הימליש אויסדערלייזטן, דעם מענטשנזון. ווען מיר
 גיבן זיך אונטער דעם האַר, טוען מיר עס מיט שטילער אַק-
 שאַנעס און פאַרבאַרגענער סינע, ווי מיר וואָלטן געהאַט גלויב-
 רעכט מיט אים אויף אַלע גיטער פון דער וועלט, און בלויז
 נישט געוואָגט זיך אים קעגנצושטעלן, ווייל ער ווייסט עפּשער
 אַנדערע וועגן אָדער קישעף-פאַרכלען, וואָס זענען אונדז
 נישט באַקאַנט. פאַרוואָס, פּרעגט ער מיט פאַרווונדערונג, לאָזן
 זיי אַראַפּ אין פּאַלשקייט פאַר אים די אויגן און עפענען זיי
 אָן בושע און פאַרפּאָלגן אים מיט זייערע בליקן, ווי נאָר ער
 האָט זיך פון זיי אָפּגעקערט?

הערנאַנדאָ דע סאַטאַ האָט דערויף קיין ענטפער נישט
 געפונען און ער האָט מיר מוידע געווען, אַז ער איז פאַר דעם
 אינקאָ געשטאַנען ווי אַ נאַרישער שילער. און פאַר מיר איז זײַן
 אינערלעך לעבן געוואָרן מיט יעדן טאַג מער ווי אַ כּאָלעם.
 מיט זײַנע אויגן האָב איך געזען די וואַקסנדיקע אומגערויבט פון
 מײַנע כאַווייריס, מיט זײַנע אויגן—די מײַנעס פּול מיט האַס און
 זאָרג. איך האָב פאַרשטאַנען, אַז ער האָט אַפּילע אין ערגסטן
 כּאָלעם נישט פאַ-געשטעלט זיך, אַז אויף דער וועלט עקזיסטירן
 אַזעלכע באַשעפענישן ווי מיר. און ווען ער האָט דאָס דער-
 ווסט זיך און די באַשעפענישן דערקענט, איז אַ טיפּע מאַרע.
 שכיירע אים באַפּאַלן און זײַן האַרץ און זײַן האַנט איז גע-
 ליימט—געוואָרן און געלאָזט געשען דאָס וואָס איז אונדז אויס-
 געקומען אַזוי סוידעספּול; אַז ער האָט זיך אונטערגעגעבן
 זײַן גוירל אָן ווידערשטאַנד אין קיין שום געהיימען באַפעל
 ווען דעם צו זײַנע אונטערטאַנען נישט געשיקט; אַז הונדער-
 טער טויזנטער פון זײַנע באַוואַפּנטע קריגער האָבן אומוויסט
 געוואַרט—אָן אַרמיי פון ליבנדיקע, פאַר וועלכע דער קיניג איז
 דער סאָך און ציל פון לעבן און וואָס האָבן נאָר איין ווונק
 פון זײַן אויג געדאַרפט און די דרײַ הונדערט אַרײַנדרינגער
 וואָלטן די באַליידיקטע ערד מיט בלוט אָנגעטרונקען.

דאָס נישט-טון איז אַרויסגעגאַנגען פון אַטאַהוואַלפּאַן, פון זײַן טיפּן דערקענען דעם גניטט פון פינצטערניש, וואָס האָט איבערגענומען די מעמשאַלע און קעגן וועלכן ס'האָט קיין זיי גען נישט צו קעמפּן. איך ווייס גוט וואָס איך זאָג דאָ און איך געס עס אויף מיר און וועל שטרײַטן קעגן יעדן, וועלכער וועט מיך אַלס אַ קריסט אויפּפאַדערן פאַר אַזעלכע רייד צו פאַראַנטוואָרטלעכקייט. דאָס לאַנד איז געווען קראַנק; די גע-שאַמעס פון זײַנע באַוווינער זענען געווען קראַנק; עקל און שרעק האָט זיי באַנומען; עקל און שרעק האָט געאַטעמט פון זייער לעבנסצענטער אַרויס, פון אַטאַהוואַלפּאַן, וואָס איז געווען זייער אידעאַל און וועלכער האָט געמוזט צוזען ווי די פּרעמדע רויבן אויס די טעמפלען, פאַרוויסטן די גערטנער, צעטרעטן די פעל-דער, זײַן יערושעדיק הייליק אייגנטום פון מיט איבער טויזנט יאָרן צוריק. ער האָט גאַרנישט געקאַנט טון קעגן דעם; די וועלט איז געוואָרן אומריין, און זײַן דערפאַרונג האָט זיך איבערגע-געבן דעם פּאַלק און זיך אומגעקערט ווי אַן עכאַ צו אים צוריק אין די נאַרמאַלע געזאַנגען, אין וועלכע ס'איז געווען די נאַגנדיקס-טע טרייסטלאַזיקייט און דער פאַרגעפּיל פון אונטערגאַנג.

14

מען האָט געברענגט דעם אינקאַ אַ קיילעכיקן אַפּאַל, וואָס האָט געהערט צו הונאַקאַ, זײַן געליבטער שוועסטער און פרוי, וועלכע האָט געלעבט אויף אַן אינדזל אין דער אַזיערע טייט-קאַקאַ. זי האָט אים דורך דעם איבערברענגער געלאָזט מעלדן, אַז זי איז גרייט צום טויט און אַז זי וועט שטאַרבן, ווי נאָר ער וועט איר דאָס באַפוילן.

ער האָט שווינגנדיק אַנגעקוקט דעם הערלעכן שטיין און זײַנע דינער און פרויען האָבן די בליקן פון אים אַפּגעקערט. מען האָט אים אויך געברענגט די פאַרהיימישטע פומע, וואָס איז שטענדיק געלעגן בײַ זײַנע פיס אין גאַרסן פון קי-ניגלעכן שלאָס. די כאַיע איז געווען טרויעריק, האָט נישט גע-וואַלט עסן, און איז אויסגעגאַנגען אויף דעם דריטן טאָג. דעם זעלבן אָונט איז דער פרינץ קוראַקאַס געסונגען געוואָרן מיט אַ מעסער אין דער ברוסט אין איינעם פון די זאַלן. קיינער

פון אונדז האָט נישט געצווייפלט, אַז דאָס האָט פּערדאָ אַלקאָן
וואָס איז פאַרביטערט געווען צוליב דער שטראַף, וועלכע דער
גענעראַל האָט אויף אים אַרויפגעלייגט, באַפרידיקט זיין נעקאַ-
מע-געפיל טראָץ דעם הויכן אויסלייזגעלט וואָס ער האָט פון
אינקאָ דערהאַלטן. דער מערדער איז אָבער פאַרט פאַרבליבן
נישט פאַרראַטן און נישט אַנטרעקט.

אַטאָהואַלפּאַ האָט אָנגעקוקט דעם טויטן גוף ווי פריער
דעם אָפּאַל. זיין ווייטיק האָט זיך אויסגעדריקט אין אַ שמייכל.
אויף דעם פליין איז געשטאַנען קאַלקוטשומאַ, דעם אינ-
קאַס עלטסטער אַרמיי-פירער, מיט דרייסיק טויזנט מאַן. דאָס גע-
פאַנגען-נעמען פון זיין האַר אויף אַזאַ פּלוצלונגדיקן און ברוטאַלן
שטייגער דורך אַ מין באַשעפּענישן, וואָס זענען פאַר אים ווי
פון די וואַלקן אַראָפּגעפאַלן, האָט דעם וואָקן אינגאַנצן צעטומלט.
דער גענעראַל האָט אים פאַרנעלייגט אַ באַנעגעניש און אים
אויפגעפאַדערט צו קומען קיין קאַכאַמאַלקאַ. ער האָט עס אָפּ-
געוואָרפן. דעמאָלט האָט פּיוואַראַ אַייסגעפוייעלט דעם אינקאַס באַ-
פעל און גלייך איז טאַקע קאַלקוטשומאַ געקומען. מיט אַ גרוי-
סער מאַכנע איז ער דערשינען אין דער שטאָט. זיינע וואַסאַלן
האַבן אים געטראָגן אין אַן אָפענער לעקטיקע און די איינ-
ווינער האַבן אים אַרויסגעוויזן גרויס אָפּשני, ווי ס'פאַסט פאַר
דעם קיניגס ערשטן דינער. ער אַליין אָבער האָט זיך צו
אויטאָהואַלפּאַן דערנענטערט באַרוועס ווי דער קלענסטער דינער
און מיט אַ שטיין אויפן רוקן - סימבאָל פון אומבאַדינגטער
פאַלגעוודיקייט. ער האָט אַנידערגעקניט, געקושט דעם קיניגס
הענט און פיס און זיי אויסגעבאָרן אין זיינע טרערן.

איך בין געווען איידעס פון דער באַנעגעניש, און איך מוז
מוידע זיין, אַז זי האָט מיך דערשיטערט. אויף אַטאָהואַלפּאַן
האַב איך עס נישט געקענט באַמערקן. אויך נישט קיין צייכן
פון פרייד. ער האָט זיין טייערן ראַטגעבער איינפאַך באַגריסט
געגעבן אים אָן אַ וואָרט דעם שיינעם אָפּאַל וואָס זיין שוועס-
טער-פּרוי האָט אים געשיקט. דאָס האָט באַטייט אַ טויטבאַפעל
פאַר הוואָקאָ און דער גרייז קאַלקוטשומאַ האָט יאַמערנדיק און
וואַקלענדיק זיך פאַרלאָזט דעם וואַל, געשטיצט אויף זיינע דינער.

אין דער צייט האָט פּאַסירט, אַז פעליפּיליאַ, וואָס איז אין זײַן פּאַררעטערישער קאַריערע אַלץ ווײַטער און ווײַטער געטריבן געוואָרן אויפן וועג פון פּאַראַט, האָט געוואָלט נעמען איינע פון אינקאַס יונגע פּרויען. וועגן אַזוינס האָט ער קיינ-מאָל אין כּאָלעם אַפּילע נישט געוואָגט צו טראַכטן; דאָס איז געווען דער גרעסטער פּאַרברעכן וואָס אַ פּערזאָנער האָט געקענט באַגיין. אַטאַהוואַלפּאַ האָט געזאָגט דעם גענעראַל, אַז אַזאַ באַ-ליידיקונג פון אַזאַ נירעריקן מענטשן איז אים שווערער צו פּאַרטראַגן ווי זײַן געפּאַנגענשאַפּט. זאָגנדיק דאָס, איז ער גע-ווען אינגאַנצן בלינד.

דעמאָלט איז פעליפּיליאַס האָט צום אמאָליקן מעכטיקן הערשער געוואַקסן אַן אַ גרענעץ און ער האָט באַשלאָסן אים אינגאַנצן צו פּאַרטיליקן. ער האָט פּאַרן גענעראַל באַשולדיקט דעם אינקאַ, אַז ער האָט זיך מיט קאַלקוטשומאַן שטילערהייט אַפּנערערט, אַנצופאַלן אויף די שפּאַניער און אויסצוראַטן זיי ביזן לעצטן מאָן. די דאָזיקע געמיינקייט האָט ער מיט די שטאַרקסטע שוועס אונטערגעשטיצט.

פּיואַראַ האָט מער געוואָלט גלייבן ווי געגלייבט אין דער מײַסע, ער האָט דעריבער די באַשולדיקונג אַנגענומען. ער האָט דאָ דערזען אַ וועג ווי אַזוי זיך אַרויסצודרייען פון זײַן צוזאַג וואָס ער האָט געגעבן דעם קייניג צו באַפּרייען אים און ער איז געווען גרייט דעם אָפּמאַך צו ברעכן אויף וואָס פּאַר אַן אויפן ס'זאָל נישט זײַן, מיט קראַפּט אָדער מיט שווינדל.

ווען דאָס געליווערטע גאַלד האָט שוין דערגרייכט ביז קימאַט דריי האַנטפּלאַכן סון רויטן שטריך, האָבן זיך אונדזערע שוין מער נישט געקענט איינהאַלטן און זענען צוגעשטאַנען צום גענעראַל, ער זאָל עס צעטיילן. דער גענעראַל האָט זיך נישט קעגנגעשטעלט, מאַכמעס דאָס האָט אים זײַנע פינצטערע פּלענער דערלייכטערט.

קעדיי צו קענען גערעכט און גלייך צעטיילן דעם אויצער.

האָט מען באַשלאָסן דאָס גאָלד צו צעשמעלצן און פאַרוואַנדלען אין שטיקער, ווייל דער רויב איז באַשטאַנען פון פאַרשידנאַר טיקסטע קעגנשטאַנדן וואָס זענען געווען פון פאַרשידענע גראַד און ריינקייט.

גלייך אויף דעם צווייטן טאָג האָט מען אויסגעליידיקט די שאַצקאַמער און אים זאָרגעוודיק באַוואַכט. דער גענעראַל האָט איינגעלאָרן אַרטיקע גאָלדשמידן און זיי באַפוילן די אַלע ווונדערלעכע קיילים, שיסלען, בעכערס, וואַסערקאַנען, טישגעשיר, קרערענץ-טעלערס, וואַזעס, ליכטערס, טעמפל-קיילים, ציגל-רויכערפאַנען, געזענבילדער, אַרעמבענדער, פאַנעם-מאַסקעס, אַלערליי וואַנט-באַפּוזונגען, קייטן, רעליגיעזע סימבאָלן און בערגיסן אין אַ רויען צושטאַנד.

די מאַסע צום צעשמעלצן איז געווען אַזוי גרויס, אַזנאָך אַ כוידעש איז מען גאָך אַלץ נישט פאַרטיק געוואָרן.

דערווייל איז פון סאָן מיגעלע ביים יאָם געקומען דאָן אַלמאַגראַ, דעם גענעראַלס לאַנגיאַריקער פּריינד און כאַווער, מיט זינע מענטשן. זיי האָבן פאַרלאַנגט, אַז מיר זאָלן דעם אויצער טיילן מיט זיי און געפאָדערט האָבן זיי אויף אַזאָ גע-וואַלטיקן אויפן, ווי מיר וואַלטן געווען זייערע שקלאַפן. עס האָבן זיך אָנגעהויבן קריגערייען. די גאַסן, די הייף, די ווי-נונגען און געצעלטן זענען געווען פול מיט געשרייען, וואַפן-קלימפערן, און קינע און גיריקייט האָבן פאַרסאַמט די געמיי-טער ביו אין ביינאַכטיקן שלאַף אַרײַן.

אַונטצײט איז אַטאַהוואַלפּאַ אַרויס פון זײַן געפּענגעניש-זאַל און מיט פאַרנעפּלעטע אויגן געקוקט אויף דעם פּלאַץ. איך בין געשטאַ-נען אויף אַ טרעפּ גאַענט לעבן אים. ער האָט געטראָגן אַ מאַנטל פון פּלעדערמיוו-הויט, וואָס איז געווען גלאַטיק און ווייך ווי זייד און אַרום קאַפּ דאָס ללאַוט, אַ שאַל פון פיינסטן געוועב און בונטע גלאַנציקע פאַרבן.

אין דעם מאַמענט האָבן צוויי זעלנער, איינער פון אינדר און איינער פון אַלמאַגראַס לײט, זיך שטאַרק צעקריגט צוליב אַ גאָלדענער טשערפאַכע, וועלכע יעדער פון זיי האָט געוואַלט פאַר זיך און נישט לאָזן צו צעשמעלצן. באַד זענען זיי ביידע גע-שטאַנען קעגנאַנאַנד מיט הוילע שווערדן. עטלעכע קלעפּ, אָן אויס-

געשריי, און דער פון אונדזער מאַכנע איז געפאלן אויף דער ערד מיט דער טשערעפּאָכע אין דער פּוּיסט און געווערט זיך, אין גסיסע קימאַט, קעגן די רויבגיריקע הענט פון צווייטן, וואָס האָבן זיך נאָך דעם אויסגעשטרעקט. יענעם האָב איך אָפּגעריסן.

ווי מיט קישעף האָט עס דעם אינקא מיטגעריסן. די וואַכן האָבן אים אַרומגערינגלט מיט כּשאַד, אָבער ער האָט זיך געמאַכט נישט וויסנדיק. בעשאַס ער האָט דעם באַרמינאַן אָנגעקוקט, האָט זיך זיין בליק פאַרטונקלט און ער האָט געקריגן אַן אויסדרוק, ווי ער וואָלט געוואָלט, די ברוסט פון טויטן זאָל זיין פון גלאַז, קעדיי ער זאָל קענען אַרײַנקוקן, קעדיי ער זאָל קענען אויספאַרשן, פון וועלכן שטאָף די אומבאַגרייפֿלעך פּרעמדע נעשאַמע איז געמאַכט. איך האָב באַמערקט, אַז דער גרויז האָט אים שיר נישט דער-שטיקט, ער האָט אָפּגעקערט די אויגן צו זײַנע עטלעכע דינער, און מיט אַ שטילער געבראַכענער שטים געזאָגט: „זעט נאָר, די גאַלדענע טשערעפּאָכע טרינקט פּלוט“.

אזויפיל האָב איך שוין געקענט פון זיין שפּראַך, אַז איך זאָל די קינדיש-שוידערלעכע ווערטער פאַרשטיין.

17

ענדלעך איז געקומען דער טאָג, ווען ער האָט געפּאָדערט פון גענעראַל זיין באַפּריינג, וואָרעס ער האָט די געשטעלטע באַדינגונגען דערפילט. יא, ער האָט געפּאָדערט די פּרייהייט, האַ-גאָס ער האָט צוגלייך געפילט, אַז מען וועט זי אים נישט געבן, וואָגאַס ער האָט געאַנט אַ נאָך שוואַרצערע שרעק.

הערנאַנדאָ דע סאַטאָ, וועלכער האָט אַלץ מער געווינען דעם געפּאָנגענעם צוטרוי און אים אַ סאָך קליינע טיוועס גע-טון, איז געווען זיין פירשערעכער ביים גענעראַל. פּיוואַרע האָט אים אויסגעהערט, אָבער אָפּגעזאָגט צו געבן אַ קלאָרן ענטפער נאָך עטלעכע שאַ האָט ער דורך דעם שאַצמיסטער ריקעלמע געמאַרדן אים, אַז דאָס אויספלייזגעלט איז נאָך נישט אינגאַנצן באַצאָלט, דער צימער איז נאָך ביון-רויטן שטריך נישט אויסגע-פּולט.

סאַהוואַלפּאַ איז דערשטוינט געוואָרן און האָט איינגע-

ווענדט, אז ס'איז טאקע ריכטיק, ס'איז אָבער נישט זיין שולד, וואָס די פּוֹלע מאַס איז נישט דערגרייכט געוואָרן; וואָלט מען נאָר געוואָרט נאָך דרײַ טעג, וואָלט דאָס גאַנצע פּאַרלאַנגטע גאַלד געווען; איבעריקנס איז עס לײַכט דאָס פּעלנדיקע צו לי-ווערן.

דער גענעראַל האָט געצויגן מיט די אַקסלען, אויף דעם זײַל ער נישט אינגיין. ער האָט געווסט, פאַרוואָס: עס זענען דאָך קעסיידער געקומען נײַע טראַנספּאָרטן, וועלכע מ'האָט פאַר-האַלטן הינטער דער שטאָט. ער האָט געהייסן אַנשרײַבן אַ מעל-דינג פאַרן לאַגער, אַז ער באַפּרייט דעם אינקאָ פון זײַן ווינטער-דיקער פאַרפליכטונג צו צאָלן אויסלייגערלעך, אָבער די זיכערקײַט פון זײַן פּערזאָן און פון דער אַרמײַ פּאַרלאַנגט אַטאַהוואַלפּאַן אַזוי לאַנג צו פאַרהאַלטן אין דער געפּאַנגענשאַפט, ביז ס'וועלן אַנקומען פאַרשטאַרקונגען פון פּאַנאַמאַ.

ווען דע סאַטאָ האָט דערהערט וועגן דעם שווינדלערישן ברעכן פון אַפּמאָך, האָט ער אויפגעזוכט דעם גענעראַל און עס אים העפּטיק פּירגעהאַלטן. דער גענעראַל האָט געזאָגט, אַז ער האָט זיכערע יעדעס וועגן אַטאַהוואַלפּאַס אינטריגעס און פּלענער און די זעלנער, ספּעציעל אַלמאַגראַס לײַט, פּאַדערן זײַן טױט.

דע סאַטאָ איז געווען דערשטוינט. ער האָט געהאַלטן, אַז די יעדעס זענען לײַגערישע און אַנגערױפן אַלמאַגראַס לײַט אַ האַרדע האַלדזשנידערס און באַנדיטן. נאַכגעפּנדיק קלױמערשט דע סאַטאָס צודרינגלעכע רײד, האָט דער גענעראַל באַשלאָסן מיט אים צוצוגיין צום אינקאָ און אים אין די אויגן זאָגן, אין וואָס ער ווערט באַשוּדיקט. פון זײַן מינע וועט מען קענען אַראַפּ-לייענען, האָט דע סאַטאָ געהאַלטן, צי ס'איז וואָר די אַנקלאַגע אָדער נישט, מאַכמעס דער אינקאָ איז נישט פּעיק אויף צו פאַר-שטעלן זיך.

אין דע סאַטאָס באַגלייטונג איז ער אַרום דער פינפטער שאַ גאַכמיטאַג אַרײַן אין אַטאַהוואַלפּאַס צימער און האָט אים אַי-בערגעכאַזערט די באַאומרויַקנדיקע באַשוּדיקונג.

„וואָס פאַר אַ פאַראַט“, האָט ער געזאָגט, „האַסטו געשמידט קעגן מיר. וואָס האָט דיר געטרױט זי אַ ברודער?“

„דו מאַכסט כּוויקע“, האָט געענטפּערט אַטאַהוואַלפּאַ, „דו

מאכסט פון מיר כויוועק. ווי קען איך און מײן פאלק טראכטן פון דעם, איך צו טון שלעכטס? ווי קענען אדלערס, אפילע די מו- טיקסטע, טראכטן וועגן שטעלן זיך אנטקעגן בליץ און ערדצי- טערניש? מאך נישט פון מיר אויף אזא שטייגער כויוועק, איך בעט דיך.

ער האט דאס געזאגט פולשטענדיק רויק און נאטירלעך, שמיכלענדיק קוים ביים מינסע, וואס פיוזארא האט אנגענומען פאר א באווייז פון זײן פאלשקייט. דער אינקא האט עס געזאגט אין אונדזער שפראך, וועלכע ער האט פאר דער לאנגער צייט פון זײן ארעסט און אין פארקער מיט דע סאטאן און אנדערע ריטער אויסגעלערנט זיך בעסער צו באנוצן איידער איך אדער עמעצער פון אונדזעריקע זײן שפראך.

„בין איך דען נישט א ווערלאזער מענטש אין דיין האנטי?“, האט ער ווייטער גערעדט שטיל, „ווי וואלט איך געקענט האבן די קאוואנעס, וואס דו שרייבסט מיר צו, ווען איך וואלט בײ זייער פארווירקלעכונג געווען דער ערשטער קארבן? דו קענסט נישט מײן פאלק, אויב דו גלייבסט, אז אן אויפשטאנד אן מײן באפעל קען צושטאנד קומען, בעשאס די פייגל אפילע אין מײן לאנד וואגן נישט אן מײן ווילן צו פליען.“

ס'האט זיך באשטעטיקט מײן באאפאכטונג, אז זײנע אינ- טערטאנען גיבן אים אפ מער קאוועד ווי א יעדערן אנדערן הערשער אויף דער ערד. זײן מאכט האט ארומגענומען די פאר- בארגסטע טעטיקייט, אפילע יעדן איינעמס געדאנקען. אים האט זיך געדאכט, אז אלע געזעצן פון לעבן זענען אפגעשאפט, ווען די מאכע פרעמדע, ביזע מענטשן, האט אים גענומען געמאנגען. אים, וואס אן זײן ווילן וואגט נישט קיין פויגל אין זײן מעליכע צו פליען.

דער גענעראל האט אים געגעבן צו פארשטיין, אז מען וועט זיך איבער זײן גוירל באטראכטן, און האט פארלאזן דעם צימער. בינאכט האט דע סאטאן עקריגן א באפעל אונטערצונעמען אן אויסשפירצוג אין די בערג מיט פופציק רייטערס. ס'איז בלי סאפעק, אז ס'איז געווען די קאוואנע אים אויף די נאענטסטע עטלעכע טעג צו האלטן ווייטער פון קאכאמאלקא. אבער זיך קעגנשטעלן דעם באפעל האט ער נישט געקענט, און ער איז אפ-

געריטן בערעש פון זינע רייטער, פול מיט סרויעריקע פאָרגע,
פילן.

18

ארום דער ניינטער פרימאָרגן-שאַ האָט דער גענעראַל אינ-
געלאָדן דאָן אַלמאָגראָן, אַנדערעא דעללאַ טאַררע און אַלאַנסאַ דע
מאַלינאַ אויף אַ באַראַטונג אין אינקאַס הויז. דער אינקאַ איז געזעסן
שווינגדיק אין פאַדערזאַל, אַרומגערינגלט פון זינע אַדללייט און
פרויען און אין ווייטערן קיטז - פון די וואַכן.

ארום דער צענטער שאַ איז דערשינען אין זאַל אַלאַנסאַ
דע מאַלינאַ און אַריינגערופן דעם אינקאַ אין שטוב. די זעלבע
מענער וואָס האָבן אַקאַרשט באַראַטן זיך, צי מען קען ביכלאַל
אַרויסטרעטן מיט אַן אַנקלאַג, זענען באַלד געוואָרן אַ געריכטס-
טריבונאַל. אַ געוויסער אַנטאַן דע קאַרריאַן, אַן אַנטלאַפענער סטוי-
דענט, איז געוואָרן באַשטימט אַלס פאַרטיידיקער.

דער הויפטאיידעס פון דער באַשולדיקונג איז געווען פּע-
ליפּיליאַ; זיין איידעס-זאָגן איז פאַרפּראַטאַקאַלירט געוואָרן, און
מען האָט זיך נישט באַמיט אַפּילע אויסצופאַרשן זייער ריכטיקייט.
דער גענעראַל האָט אים געהייסן שווערן ביים קרוציפּיקס, און ער
האַט געשווירן.

אַטאַהוואַלפּאַ איז געשטאַנען פאַרן טריבונאַל ווי אַ סטאַטוע
פון בראַנדז און געהאַלטן פאַר אומוירדיק זיך צו פאַרטיידיקן.
דאָס איידעס-זאָגן פון די פּערוואַנער, וואָס איז אין פעליפּיליאַס
געפעלשטער איבערוזעצונג אויכגענומען געוואָרן, האָט קלוימערשט
באַשטעטיקט דאָס, וואָס די ריכטער האָבן געוואַלט, ס'זאַל ווערן
באַשטעטיקט. אַטאַהוואַלפּאַ איז דערקלערט געוואָרן פאַר שולדיק
און ס'איז אַרויסגעגעבן געוואָרן אַן אורטייל, אַז נאָך דעם זעלבן
אַונט זאַל ער לטבעדיקערהייט פאַרברענט ווערן אויפן גרויסן
פּלאַץ פון קאַכאַמאַלאַק.

19

פאַרדעכטיק איז געווען דעם גענעראַלס אינלען זיך; קוידעם-
קאַל האָט ער מוירע געהאַט פאַר הערנאַנדאָס צוריקקומען. פאַר-
וואָס, האָב איך קיינמאַל רעכט נישט פאַרשטאַנען. דע סאַטאַ איז

געווען א שטארקער און ערלעכער כאראקטער און האט געשטאמט פון אן איינפלוסרייכער און מעכטיקער פאמיליע.

אויף מיין אומבאזייטנדיקע פערזאן האט ער קיין אכט נישט געלייגט, האגאט מיין מיינונג אין דער פראגע איז אים געווען באקאנט. איך האב אים נישט געכאנפעט ווי אלע אנדערע. רע און האב נישט געקענט אלע זינע טאטן באוונדערן. לויט מיין כאראקטער בין איך באשטימט געווען צו זיין נאָר א שוויגער. דיקער צוקוקער. איך בין א שטאַמלער, א שטאַמלער אויך איבער. לעך. דעמאלט האב איך דאָס וואָרט פאַרמאָגט נאָך אין א קלע- נערער מאָס ווי היינט, און וואָס איך האָב געווען און געפילט האָט פריער גערונען דורך פיל קאנאלן איידער ס'איז אין מיין באוויסט- זיין און אין שוין פון מיין הארצן געדערונגען.

מען האט נאך געדארפט, דער פאטער וואלווערדע זאל צו שטימען צו דעם פסאק איבערן אינקא. ער האט זיין נאמען גע- כאסמעט אויפן דאקומענט לעבן די דריי קרייזן, וואס דער גע- נעראל האט געשטעלט, און ער האט מיט פינצטערער רויקייט גע- זאגט: „ער מעג שטארבן“.

וינט דעם טאג זענען שוין אריבער דרייסיק יאר און מען קען מיינען, אז דאס בילד איז פאר מיר פארווישט געווארן. ס'איז נישט אזוי. פארקערט, יעדע געשטאלט אין יעדע פארש שטייט נאך פאר מיר מיט דער זעלבער דייטלעכקייט, יעדעס ווארט שטעקט נאך מיט דער זעלבער שארפטקייט אין מיין געדעכעניש. וואס באטייטן דרייסיק יאר? און ווען אפילע ס'וועלן דריי הינדערט און ווען אפילע ס'וועלן דריי טויזנט יאר שיטן איבער דעם זיער שטויב און שימל. וועט נאך אלץ דאס געדעכעניש פון דער מענטש. הייט זיין אזוי אומדערבארע מדיקווי מיינס. אין דעם בין איך זיכער אין מיין איינזאמקייט.

אטאהואלפא איז ארויס פון זאל, אבער פאלד האט ער גע- לאזט בעטן דעם גענעראל אפצולייגן די עקזעקוציע ביזן פרימארגן. ווייל ער וויל שטארבן ביים שוין פון דער זון. דאן אלמאגרא אין אייניקע אנדערע זענען געווען דערקעגן. אבער דער גענעראל איז

אינגעגאנגען אויפן קיניגס ביטע. גלייכצייטיק האט ער אנגענומען אלע מיטלען קעגן אן אנגריף פון די פערואנער, וואס וועלן עפֿער אין דער לעצטער רעגע נאך פרוון צו ראטעווען זייער קיניג.

מען האט זינט עטלעכע טעג באמערקט א פארדעכטיקע גרע. ס'ערע באוועגונג אויף די וועגן. די וואכן זענען דעריבער פאר. שטארקט געווארן און די הארמאטן געלאָדן.

עס זענען אין לאַגער געווען אויסער מיר נאך עטלעכע מאָן וואס זענען געווען קעגן דעם טויטאורטייל און נישט אזוי שטים ווי איך. זיי האָבן געהאלטן פאר אומגערעכט אזא מין געריכט איבער א הערשנדיקן קיניג אין זיין אייגענעם לאַנד. אָבער מיט זייערע ארגומענטן האָבן זיי נאָר אויפגערעגט די גרויסע מערהייט, און ווידעראמאל האָבן אָפגעקלונגען אויף די גאסן און פלעצער גע- שרייען און וואַפנקלומפערן.

דער אינקא האט זיך ביי מיר נאָכגעפרעגט וועגן דעם ליאַרעס. איך האָב גישט געהאט דעם מוט אויסצוזאָגן דעם עמעס. מיט קייטן אויף די פיס איז ער געלעגן אין מיטן פון זאל. זינט דעם אַרויסטראָגן פון אורטייל האט מען געהאלטן פאר ניי. טיק אים אויף אזא באַליידיקנדיקן אויפן צו באַשמוצן. אַרום אים זענען ווי שאַטנס געזעסן זינע געטרעיע. ער איז געווען באַשינפערלעך אומרויק און האט אלע חילע אויפגעהויבן דעם קאָפּ. ווי ער וואַלט געוואַלט אַרוויסקוקן. שפעט נאָכמיטאָג איז געקומען אַ שעליעך. אים עפעס איינגערוימט. געוואַרפן זיך אויף דער ערד און געבליבן ליגן אן באַוועגונג. אין אַ שאַ אַרום איז געקומען אַ צווייטער. אין נאָך אַ שאַ שפעטער אַ דריטער. זיי האָבן חייזט אויס. געהאט אַ שליכעס אויסצופירן. וואָס דער אינקא איז שטארק געווען אין דעם פאַראינטערעסירט. וואָרעם יעדעס מאָל. ווען ער האט די איינגערוימטע מעלדונג געהערט, איז זיין מינע געוואָרן ליכטיקער און די אימרויקייט איז פאַרשוונדן פון זיין פאַנעם.

ער האט געווארט אויפן אַנקום פון זינע אַוועס. דאָס איז אויך געווען די סיבע פון דער באַוועגונג וואָס מיר האָבן זינט עטלעכע טעג באמערקט צווישן די פערואנער. פאַרויסזענדיק און דיטלעך פאַרפליינדיק זיין גוירל. האט אַטאָהואַלפּאָ נאָך מיט אַ סאך טעג צוריק געשיקט צום גרויסן טעמפל אין קוקא אַ ביטע. זינע

טויטע אָוועס זאָלן צו אים קומען, ווען ער קען נישט צו זיי גיין, און ער זאָל דעם טויטן-מאַלצייט קענען אָפּהאַלטן, ווי ס'טוט יע- דער אינקאַ, וואָס פילט זײַן סאָף זיך דערנענטערן. פאַר זיי טאַ- קע האָט מען די וועגן גערייניקט. צו זייער אויפנעם האָט זיך גענרייט דאָס גאַנצע פּאָלק אין לאַנד.

21

אַרום דער זעקסטער שאַ האָט אַטאַהוואַלפּאַ אויסגעדריקט דעם פּאַרלאַנג צו רעדן מיטן גענעראַל. פּיואַראַ איז געקומען אין דער באַגלייטונג פון זײַן ברודער פּעדראַ און דעם פינצטערן דאָן אַלמאַגראַ.

אַ לענגערע ווײַלע האָט אַטאַהוואַלפּאַ געקוקט פּאַרלוירן אַרום זיך; מיטאַמאַל האָט ער זיך אויפגעשטעלט און געזאָגט: „וואָס האָב איך געטון, וואָס האָבן מײַנע קינדער געטון, אַז מיך זאָל אַזאַ גוירל טרעפן, און נאָך דערצו פון דינע הענט? האָסטו דען פאַר- געסן, ווי מײַן פּאָלק האָט דיך מיט גוטסקייט און צוטרוי באַ- האַנדלט? און איך, האָב איך דיר נישט גענוג פּרינדשאַפט אַרויס- געוויזן?“

דער גענעראַל האָט געשוויגן.

און נון איז געשען, אַז אַטאַהוואַלפּאַ, דער דאָזיקער שטאַלצ- סטער פון אַלע שטאַלצע, האָט די הענט פאַרבראַכן און געבעטן מען זאָל אים שענקן זײַן לעבן, מיט אַ זייער שטילער שטים, די ליפן אַ ביסל צונויפגעלייגט, דעם קאַפּ אַ ביסל געבוּיגן, מיט אויגן אָן אַ גלאַנץ. איך געדענק נישט מער די ווערטער, פאַר מיר שטייט נאָר זײַן בילד, וואָס איך קען נישט פאַרגעסן, נישט אויסמעקן, אַ סאָך האָבן געהאַלטן, אַז פּראַנטשעסקאַ פּיואַראַ איז געווען אַזוי גערירט, אַז ער האָט געוויינט.

איך האָב אַזוינס נישט געזען. דער אינקאַ האָט בײַ אים נישט געפויעלט.

ווען אַטאַהוואַלפּאַ האָט אינגעזען, אַז ער קען דעם גענע- דאַלס באַשלוס נישט ענדערן, האָט אים אַרומגעכאַפט אַ שרעקלע- כע כאַרפע פאַר זײַן אייגן דערנידעריקן זיך. ער האָט פאַרקרייצט די הענט אויף דער ברוסט אין האָט זיך טיף פאַרטראַכט.

ווען ס'איז אַריבער אַ שטיקל צייט אין דעם פּינלעכן שווינגן, האָט זיך אַטאָהוואַלפּאַ פּלוצלונג געווענדט צו מיר און געזאָגט אין זיין געבראַכענעם שפּאַניש, אַז ער האָט געהערט, אַז מיר קענען די ווּנדערלעכע קינסט פּון שרייבן און ער וויל זען אַ פּראָבע דערפּון.

האַב איך אים געפרעגט, ווי ער מיינט דאָס צו מאַכן. ער האָט געזאָגט, איך זאָל אויפן נאָגל פּון פינגער אויפשרייבן אַ גע-וויס וואָרט און דאָן זאָלן אַלע מיינע כאַוויירים עס איבערלייענען און אים שטייל עס איבערזאָגן. ווען אַלע וועלן דאָס זעלבע וואָרט אַרויסרעדן, וועט ער לענגער נישט צווייפלען, אַז מיר קענען ווירקלעך די דאָזיקע קינסט.

איך האָב טכילעס נישט געוויסט ווי אַזוי כּוּזאַל דערפילן זיין ווונטש, פאַר וועלכן נישט די צייט און נישט די געלעגנהייט איז געווען פּאַסיק. אָבער איך האָב נישט לאַנג זיך געוואַקלט. איך האָב אַרויסגענומען אַ זיכערנאָדל פּון מיין מאַנטל, צעקראַצט זיך אַ ביסל מיט איר די הויט פּון דער האַנט און אַנגעשריבן אים אויפן נאָגל שווערלעך אָבער מעגלעך צום איבערלייענען דאָס וואָרט CRUX (אַ קרייץ אין לאַטיין). נאָך דעם האָב איך געפּאָדערט די רייטער צוצוגיין. זיי האָבן מיך געפּאָלגט, טייל מורמלענדיק ביזו, טייל לאַכנדיק, און איבערלייענענדיק דאָס וואָרט, האָבן זיי אַטאָהוואַלפּאַן איינגערוימט אין אויער: קרוקס. ער איז געווען דער-פּון זייער פאַרווונדערט, און אַזוי ווי אַלע האָבן עס איבערגעלייענט און נישט פאַרהאַקט זיך, איז אים קלאָר געוואָרן די געהיימע מאַכט פּון דער שריפט.

בלויז דער גענעראַל האָט זיך נישט גערירט פּון זיין אַרט. פּראַנטשעסקאַ פּיואַראַץ האָט נישט געקענט נישט לייענען און נישט שרייבן. האַגאַם אַ סאַך פּון אונדז האָבן עס געוויסט, האָט עס אים געקרענקט, וואָס ער איז איצט פאַר די אַפּיצירן און פאַר דעם אינקאַ פאַרשעמט געוואָרן. אַטאָהוואַלפּאַ האָט זיך אַנגעשטויסן אויף דעם צוזאַמענהאַנג און מיט אַ באַווּנדערונגסווערטן צאַרטן געפּיל האָט ער זיך באַמיט דעם פעלער גוט צו מאַכן, זאָגנדיק מיט אַ שמייכל צום גענעראַל: געוויס האַסטו שוין פּרעזער געוויסט, וואָס דאָ

שטייט אָנגעשריבן. קרוקס שטייט אָנגעשריבן. דו, אַ גאַט צווישן
דיינע לאַנדסלייט, דאַרפסט נישט מיט דיינע אויגן זיך ערשט אין
דעם צו איבערצייגן.

„איך בין נישט קיין גאַט. וואָס ווייסטו. געצנדינער, וועגן גאַטו!
האַט פיזאַראַ מיט פאַראַכטונג ביזו אים צוגעוואָרפן. וואָרעם ער
האַט נישט געגלייבט, אַז דער אינקאַרענט אויפריכטיק.
„וועגן איינער גאַט ווייס איך ווייניק. וועגן מינעם הייס איך
אַ סאַך. האָט ער מילד געענטפערט, „איינער גאַט קען מען נישט
זען. מינער וואַנדערט איבערן הימל און גריסט יעדן טאַג זיינע
קינדער.

שאַקלענדיק מיטן קאַפּ און קימאַט מיט מיטלינד האָט גע-
זאָגט דער גענעראַל: „נאַר איין גאַט. פאַרשאַלענער, איז דאָ
אין ס'וואַלט פאַר דיר גוט געווען. ווען דו וואַלט צו אים דיינע
ספילעס געווענדט.“

„ווי קענסטו מיט אַזאַ זיכערקייט זאָגן. אַז דו בין גאַט איז
דער ווירקלעכער און איינציקער גאַט?״ האָט דער אינקאַ געפרעגט
מיט מאַיסעסטישער רוניקייט. „און ווי קען איך אין אים גלייבן
ווען ער דערלאָזט צו דעם, אַז איר, וואָס רעדט שטענדיג וועגן,
זיין ליבע און באַרעמהאַרציקייט, זאָלט מאַרדן אומשולדיקע מענטשן?״
דער גענעראַל האָט געשוויגן און זיך אַפגעקערט.

23

ס'איז געווען אַ שאַ פאַר האַלבערנאַכט. ווען דער רייטער
גאַרציאַ דע כערעז איז אַריין אין מיין צימער און מיר געמאַלדן,
אַז אין גרויסן זאָל גרייט זיך עפעס אומגעווערלעכעס און מען
מוז זיך גוט היטן. אויף מינע פראַגעס האָט ער מיר נאַר געקענט
זאָגן, אַז דער אינקאַ זיצט איינער אליין ביי אַ לאַנגן טיש, זיצט
אומבאוועגלעך אין דער מיט פון טיש, אַרום וועלכן עס זענען
דאָ פיר און צוואַנציק ליידיקע פלעצער.

״איך בין אויסגעשטאַנען, האָב מיך אָנגעטון און בין אַרויס.
אויפן פלאַץ האָבן געברענט פּייערסאַנען, און ביי זייער טונ-
קעלער שײן האָבן עטלעכע אונדזערע לייט צוגעגרייט דעם שני-
טער. דער גרויסער זאָל איז געווען באַלויכטן פון פאַקלען, און

איך האָב ווירקלעך דערזען. ווי גארציאָ האָט געשיידערט, דעם אינ-
 קא אינמיטן אָן אויפגעשטעלטן טיש פולשטענדיק אומבאוועגלעך.
 רעכטס און לינקס פון אים צו צוועלף גאלדענע טעלער. הינטער
 יעדן דורך אים אָנגעגרייטן שטול און אויך הינטער דעם אינקאס
 שטול איז געשטאַנען א דינער, וואָס האָט געטראָגן אַ שיסל מיט
 שפּיז - פינף און צוואַנציק לויט דער צאָל פולשטענדיק אומ-
 באַוועגלעך. און הינטער די דינער ווידער זענען געשטאַנען אין
 דער זעלבער שטאַרקייט, אין זעלבן שטילשוויגן אַטאַהואַלפּאַס
 אַדללייט און יונגע פרויען.

איך האָב מיך נישט געריכט עפעס ענלעכס צו זען. מען
 לייענט אַמאָל אין די מיטעלעך, אַז אַ גאַנצע פאַרזאַמלונג פון
 מענטשן ווערט דורך איין וואָרט פון אַ ביזן קישעפּמאַכער פאַר-
 וואַנדלט אין אַ שטיין. דאָס בילד וואָס איך האָב געזען, האָט מיך
 דערמאַנט אין דעם. דערצו די אומהיימלעכע שאַ, דאָס אומהיימ-
 לעכע אָרט. קריסטאָואַל דע פּערראַלטאָ איז אוועק צום גענעראַל
 און אים אָפּגעגעבן אַ באַריכט. פיזאַראַ האָט געהאַט איינגעלאָדן
 עטלעכע פּריינד צו אַ גאַסטמאַל און קריסטאָואַל האָט זיי גע-
 טראָפּן ליאַרעמענדיק און שיקערלעך. זיין דערציילונג האָט מען
 אויפגענומען מיט גראַבע וויצן. אַבער דער גענעראַל, וואָס זיין
 וואַכזאַמקייט האָט קיינמאַל נישט געדרימלט, האָט געזאָגט, אַז מען
 מוז אַריבערגיין און זען וואָס דאָס איז פאַר אַ ספּעקטאַקל.

ער איז אויפגעשטאַנען און עס האָבן אים באַגלייט זינע
 ביידע ברידער, דאָן אַלמאַגראַ, דאָן ריקעלמע, דעללאַ טאַררע,
 אַלאַנסאָ דע מאַלינאָ און קריסטאָואַל דע פּערראַלטאָ. פון דער
 אַנדערער זייט פּלאַץ איז קימאַט צו דער זעלבער צייט לאַנג-
 זאַם און לייענענדיק אין זיין סידער אָנגעקומען דער פאַטער
 וואַלווערדע און איז געבליבן שטיין ביים דאָס ווייטערדיקע איז
 געשען ווי אַ שטומער וועכטער און מאַנער צווישן דעם שייטער
 און די טרעפּ פון דער זיילן-האַלע.

די ריטער האָבן זיך אויפגעזאַמלט אויף איין זייט פון גרויסן
 זאַל און איך בין זיכער, אַז אַפּילע די מוטיקסטע האָבן געשפּירט

א שוידער, ווען זיי האבן דערזען די פעליק פארשטיינערטע פע-
ריאנער.

פלוצלונג האט אטאהואלפא אויפגעהויבן די אויגן-לעפלעך
אין אזוי ווי ערשט איצט אונדו באמערקט. זיין בליק איז געווען
ווי א הייסער שטראל, איך האב געמוזט די אויגן אין א זיט אפ-
נייגן און זיי זענען געבליבן הענגען אויף די פליישיקע פארוויטלטע
אויערן פון גענעראל, וואס איז געשטאנען הארט פאר אים. אטא-
הואלפא איז אויפגעשטאנען אין זיין גאנצער גרייס אין מיט
זיין שטאלצער ווערדע איז ער געווען אומבאשריבלעך שיין. דאס
רויטע ליכט פון די פאקעלן האט ארומגעווימט זיין ברוינלעך
פאנעם, און דאס שארלאך-רויטע קלייד, וואס האט ארומגענומען
די שלאנקע געשטאלט, האט די דערשיינונג געמאכט גליענדיקער
„איר, מענער, זאגט מיר דאך, פונואנען קומט איר?“ האט
ער שטיל אָנגעהויבן. „וואָס איז עס פאַר אַ לאַנד, וווּ ס'איז אַינער
הימאַט? זאָגט מיר דאָך, ווי עס זעט אויס, און ווי איר קומט
אויס, צו לעבן אין דעם אָן זון?“

„וואָס הייסט, אָן זון?“ האָט געפרעגט אַנדערעא דעלעא
טאַרע פאַרווונדערט. „מיינסטו דען, אַז בײַ אונדו הערשט אײ-
ביקע פינצטערניש?“

„איך מוז אזוי אָננעמען, מאַכמעס איר האָט דער זונס
זון דערקלערט קריג.“ האָט אַטאָהואַלפאָ געענטפערט.
„דו און די זון, איר זענט אַלזאָ אײנס?“ האָט מיט כוײזעק
אויסגערופן דאָן אַלמאַגראָ.

„זינט פיל טויזנטער יארן.“ האָט דער אינקא צוגעשאַקלט
מיטן קאָפּ. „מינע צוועס און איך, זינט דער קאַרן וואַקסט אין
דעם לאַנד.“

ס'האָט זיך אײנגעשטעלט אַ שטילשוײגעניש, בעשאַס וועל-
כער מען האָט נאָר געהערט דעם פאַטער וואָלוערדע אין דרויסן
דאווענען.

„מינע צוועס וועלן קומען.“ האָט סוידעסדיק געזאָגט אַטא-
הואַלפאָ. „די וואָס זענען נאָך נישט אין שטויב צעפאלן וועלן קו-
מען אין מיך באַגריסן.“

אַלע האָבן דערשטוינטע זיך אומגעקוקט.
אַבער איר ענטפערט מיר נישט, האָט ער ווידער אָנגע-

הויבן און זיך אַרומגעקוקט. פאַרוואָס שוויגט איר אויף מיין פראַגע? שינט דען ביי אײַך די זעלבע זון? איר מוזט אַ טאַעס האָבן. עס מוז אַך אַנדערע זײַן. איז זי דען נישט בײַז, ווען איר צעשטערט איר צירונג, וואָס דער פּלײַס פון די האַנטווערקער האָט געשאַפן? וואָס פאַר אַ געזעצן האָט איר, וואָס פאַר אַ מינ-האַגים? זענען ביי אײַך פאַראַן געשטאַלטן, וואָס זענען אומבאַ-רירלעך? קענט איר דען דאָס אומבאַרירלעכע, ווען אײַער האַנט שרעקט זיך פאַר גאַרנישט אַפּ און באַרירט אַלץ? ער האָט אויסגעשטרעקט בײַדע הענט, מיט די אויבער-אַרעמס צום לײַב צוגעדריקט, פּלאַך ווי צוויי שאַלן פאַר זיך, ווי ער וואָלט געוואָלט אין זיי זעם ענטפּער אויפנעמען. עס האָט זיך אזאַ אַטעמלאַז שוויגן אײַנגעשטעלט, וואָס האָט פּײַנלעך גע-חירקט.

„איך האָב געוואָלט דערגיין, וואָס מאַכט אײַך אַזוי שטאַרק“, האָט ער חײַטער גערעדט מיט אַן אַראָפּגעלאָזענעם קאַפּ, „און איך גלייב, איך בין עס דערגאַנגען: דאָס מוז זײַן גאַלד, דאָס גאַלד גיט אײַך דעם מוט, אַלצדינג צו באַרירן און אַלצדינג זיך צוצונעמען, און פאַרכאַפּנדיק די קעגנשטאַנדן, צעשטערט איר דעם קעגנשטאַנדס פאַרם. דאָס גאַלד פאַראַנדערשט אײַער נעשאַ, מע. דאָס גאַלד איז אײַער גאַט, אײַער דערלײזער, ווי איר רופּט אים, און ווער ס'באַזיצט אײַן שטיק גאַלד, דער איז גליקלעך, דער מײַנט, אַז ער באַזיצט די זון, ווייל ער קען קײן אַנדערע זון נישט. איך פאַרשטיי עס איצט גענוי און איר טוט מיר לײַד איר זונלאַזע.“

דער גענעראַל האָט זיך צאַרנדיק אויסגעדרייט: דאָן אַלי-מאַגראַ האָט דראַענדיק אויפּגעהויבן די האַנט, די רײַטער האָבן בײַז געמורמלט. אין דרויסן האָט דער פאַטער וואָלווערדע באַ-פּוילן די זעלנער אַנצוצינדן דעם שײַטער. דעמאָלט איז געשען דאָס שוידערלעכע, וואָס האָט אויף מיין גאַנץ לעבן מיך שוין נישט סאַרלאָזט.

ווען אויף דער מיזרעך-זײַט פון הימל האָט זיך באַחזון די ערשטע מאַטע רויסקײַט, האָבן מיר דערזען אַ לאַנגע אויסגעצוי-
 45

גענע ריי פון פערואנער שפאנען פון די וועגן און גענענען צום גרויסן פלאץ פון קאכאמאלקא. אין מיטן פון צוג און איבער אים אויפגעהויבן. האָבן מיר באַמערקט פיר און צוואַנציק אומבאַוועג. לעכע געשטאַלטן און פונקט אַזויפיל גאַלדענע שטולן און יעדער פון די גאַלדענע שטולן. האָבן מיר גלייך באַמערקט. איו געווען ענלעך צום אינקאַס טראַן און איו ווי דעם אינקאַס טראַן גע- טראַגן געוואָרן אויף די אַקסלען פון אַכט קריגסלייט. יעדע פון די געשטאַלטן איו געווען געהילט אין די טייערסטע געוואַנטן. און געווען זענען זיי צוועלף מענער און צוועלף פרויען. געקומען זענען זיי פון די קוואַרים, ווו אַייניקע האָבן זינט אַ דאָר און אַנדערע לענגער, יאָרהונדערטן-לאַנג גערוט - אַטאַהוואַלפּאַס אָוועס.

די מענער זענען געווען באַצירט מיט דער באַרלאַ און די קאַראַקווענקויע-פעדערן, די פרויען האָבן געטראַגן חויסע שליי. ערס אויסגעשטיקטע מיט שטערנס, וואָס האָבן זייער ליב אַרום די לענדן געהילט.

ווען דער פּייערלעכער און קימאַט קלאַנגלאַזער צוג איו צוגעקומען האָרט צו די דריי טרעפּ פון דעם סאָדערזאַל, האָבן זיך די טרעגער פון די טויטע אָפּגעטיילט פון אים און זענען אַרײַן אין זאַל און אַוועקגעשטעלט זיי אַרום טיש אויף די צו- גענרייטע ערטער, די מענער רעכטס, די פרויען לינקס פון אינקאַ.

אויבנאָן פון טיש האָבן זיי אַוועקגעשטעלט אַן אומגע- הײערע גאַלדענע זון, וואָס האָט אין שנין פון די פאַקלען און די פּייערפאַנען אין דעם אויסשטייגנדיקן פּייער פון ריזיקן שני- טער פאַרשפּרייט אַ שווינדלדיקן גלאַנץ.

אַטאַהוואַלפּאַ האָט אַנגעהויבן עסן פון די שפּינן. נאָר לעפּאַנעס וועגן, און סאַר יעדער מומיע האָט מען געלייגט אַ שפּינן אויסן טעלער, אויך נאָר לעפּאַנעס וועגן. אין זייערע קיניגלעכע קליידער, די קעפּ אַביסל אַראַפּגעלאָזט, די האָר פון ראַבשוואַרצן אָדער זילבערווייטן קאַליר, אָפּהענגיק פון עלטער, אין וועלכן זיי זענען געשטאַרבן, האָבן די באַרמינאַנט געמאַכט אַן איינדרוק פון לעבעדיקע.

אין אָנהייב האָבן די פענעמער פּין מינע כאַחייריס

געהאט אן אויסדרוק פון א שוידערלעכן ייראס האקאוועד, אָבער דער אָנבליק פון די גאָלדענע טראַנען און די גאָלדענע קליידער, צירונג און קלאַמרעס און קוידעמקאַל פון דער גאָל-דענער זון האָט אין זייערע הערצער אויפגעוועקט אויפסניי די גיריקייט וואָס קען נישט פאַרלאָשן ווערן, דעם הונגער וואָס קען נישט געשטילט ווערן און האָט זיי געוואָרפן אין אַ גליַענדיקן פיבער, וואָרעס זױז גרויסע אָנזאַמלונג פון אויצרעס איז איבער-געשטיגן זייער פאַרשטעלונג און צוגערויבט בײַ זיי דעם סייכל. אַלע זעלנער זענען געקומען צו לויפן, מיט טייווע און גרויל אין די אויגן, מיט גיריקייט און שרעק; איך אַליין האָב גע-פילט, ווי ס'פלאַקערט אויף אין מיר דער פּינלעכער פאַרלאַנג און באַלד האָט מיר דער שוידערלעכער ווידערצאָגאַנד - טייווע און גרויל, גיריקייט און שרעק, אָנבליק פון גאָלד און אָנבליק פון טויט - געשפאַלטן דאָס באַווסטזײַן.

איך האָב נאָך געזען, ווי אַ טייל פון די זעלנער האָט זיך געחאָרפן אויף די גאָלדענע טראַנען און איז פון די ריטער געחאָרן אָפגעריסן; איך האָב נאָך געזען, ווי דער אינקאָ האָט זיך טיף פאַר זײַנע אַוועס פאַרנייגט און די אַדללייט האָבן אים נאָכגעטון און ווי ער איז דערנאָך ביים אויפשפראַץ פון ערשטן זונשטראַל, מיט אַ בליק וואָס האָט אויסגעדריקט ליידן און שטוינונג, אַרויס מיט אַ פריילעכן שמייכל צום פלאַץ פון דער עקועקוציע; איך האָב נאָך געהערט די טויבע טפילעס פון מאַ-נאָך און די אין פאַרלעגנהייט לאַנגזאַם נאָכגעזאָגטע קרעזאַס* פון די אַרום שײטער פאַרזאַמלטע ריטערס - און דאָן האָט מיך אַרומגענומען אַ ווילטוענדיקע פינצטערקייט, וואָס האָט ערשט נאָך פיל טעג מײַנע געראַנקען ווידער באַפרייט.

26

זען איך האָב איינמאַל געוואַנדערט איבער די כורועס פון אַ פאַרקוילטער שטאָט און געקוקט אין די פאַרלאַשענע

* קרעזאַס (פאט. איך גלייב) - נאָמען פון אַ קריסטל. טפילע.

אויגן פון מענטשנברירער, האָט מיר אַ שטים באַפוילן צו
שווינגן און צו וואַרטן. ווען איך האָב אַן אַנדער מאָל אין די
קאַרדיליערן-בערג אָנגעטראָפן אַ מאַכנע שטאַרבנדיקע קינדער.
וואָס זענען פון הונגער און שרעק פון די פאַרוויסטע דערפער
געטריבן געוואָרן אַהער, האָב איך געוויינט איבער דעם, וואָס
דער מענטש איז און וואָס ער איז נאָך אַלץ נישט.
איך האָב געזען דעם טויט אין יעטוועדער געשטאַלט,
וואָס ער נעמט אָן אויף דער ערד; איך האָב געזען פריינד
אַוועקגיין, און די פירער פאַלן, און פעלקער פאַרטיליקט ווערן,
און די נישטדויערעוודיקייט פון יעדן גליק, און די אָפנאַרע-
רישקייט פון יעדער האַפצנונג; און איך האָב פאַרזוכט דעם ביי-
טערן אָפּוואַך פון יעדן געטראַנק, און דעם געהיימען סאַם פון
יעדן מינעל; און כ'האַב געליטן צוליב דער סינע פון מענטשן,
דער נאַרישקייט פון די אויפגעקלערטע און צוליב דעם גרויזאַם
קאַלטבלוטיקן שווינדן פון דער צייט איבער דער מיט ווייטיקן
איבערלאָדענער ערד; איך האָב דערקענט די נישטיקייט פון יעדן
פאַרמעג און די אייביקייט פון יעדן זיין און מיך וואָס אַרום-
געכאַפט אַ בענקשאַפט נאָך אַ בעסערן פלאַנעט, וועלכן די הער-
לעכע זון וואָל ריינער דורכגליען און איידעלער באַווירקן.
דער פלאַנעט, אויף וועלכן איך לעב, איז עפּשער פון
נאָט פאַרשטויסן.

Oplata pocztowa uiszczona ryczałtem

№ 1. 15 PAŹDZIERNIKA 1936

„K i n d e r - F r a j n d”

DWUTYGODNIK Wydanie A

Adres redakcji i administracji: Warszawa I, Miła 33 m. 24

„קינדער פריינד” וואָדשע

דריטער יאָרונג

דעם 15-טן אָקטאָבער 1936 דערשיינט

ביבל. „א”

פּערזאָנלעך מיט א

דאָקעטע אויף

דער לעוואָנע

ביבל. „ב” ק. משיקאָווסקי

לימפא פא

צוויי וואָכנזשורנאַל

באנד 2 נומער 2

באנייט גלויבך דעם אבאָנאָמענט!

אָרעס פאַר זעט (פּריוואַטע אָרעס פאַר זעט)

„Kinder-Frajnd”, Warszawa.

Kartoteka 602.

אָרעס פאַר זעט (פּריוואַטע אָרעס פאַר זעט)

„Kinder-Frajnd”, Warszawa I,

Miła 33.